

ספר מצות עשה קכו - קלז המצות

יתעלה וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ומה שבא אחרי זה מהפרשה כלה, וזאת המצוה כלה נקראת מקרא בכורים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת בכורים ובפרק ז' מסוטה. ואין הנשים חייבות בה. (ויהי כי תבא, זרעים הלכות מעשר שני פ"א):

מצוה קל"ג היא שצונו שנפריש חלה מעריסותינו וליתנה לכהן, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ראשית עריסותיכם חלה תרילמו תרומה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חלה ובמסכת תמורה ואינה חובה מן התורה אלא בארץ ישראל לבד. (שלה לך, זרעים הלכות בכורים פ"ה): מצוה קל"ד היא שצונו להפקיר כל מה שתצמח הארץ בשנת השמיטה והתיר צמיחת קרקעותינו כלם לכל אדם, והוא אמרו יתברך והשביעית תשמטנה ונטשתה. ולשון מכילתא והלא הכרם והזית בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה כרם מיוחד שהוא בעשה ועובדים עליו בלא תעשה אף כל שהוא בעשה עובדים עליו בלא תעשה, וענין זה המאמר מה שאספר, וזה שאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה כולל מה שיצמח מן הארץ בשנה השביעית מן התאנים והענבים והזיתים ואפרסקין ורמונים והחסה והשעורה וזולת זה, הנה הודיע שהשמטת הכל מצות עשה ואחר כך פרט ואמר כן תעשה לכרמך וגו' וזה בכלל כל מה שיצמח מן הארץ. ואמנם בא זה הצווי בכרם וזית לבד בעבור שבא בכתוב אזהרה ביחוד מלאסוף תבואת הכרם והוא אמרו וענבי נזיריך לא תבצור, וכמו שהכרם שהפקרו מצות עשה הנה מניעתו בלא תעשה כן הזית כל מה שיצמח בשנה שביעית שהתבאר שהפקרו בעשה הנה מניעתו בלא תעשה ודין הזית ודין פירות אחד. הנה התבאר מכל מה שקדם שהשמטת גדולי שביעית מצות עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שביעית, וגם כן אינה נוהגת ואינה חובה מן התורה אלא לפירות ארץ ישראל בלבד. (ואלה המשפטים, זרעים הלכות שמיטה ויובל פ"ד):

מצוה קל"ה היא שצונו לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה בהריש ובקציר תשבות. וכבר נכפל זה הצווי פעמים ואמר שבת שבתון יהיה לארץ. וכבר קדם לנו (מצוה צ') האי שבתון עשה ואמר גם כן ושבתה הארץ. וכבר התבאר משפטי מצוה זו גם כן בשביעית. ואין הובתה מן התורה אלא בארץ ישראל. (כי תשא, זרעים הלכות שמיטה ויובל פ"א):

מצוה קל"ו היא שצונו לקדש שנת החמשים. כלומר לבטל העבודה בה כמו השמיטה, והוא אמרו יתעלה וקדשתם את שנת החמשים שנה, ובכאור אמרו כישם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל, כלומר ההשואה ביניהם בצווי כמו שהשנה הכתוב ביניהם באזהרה כמו שהתבאר, ומשפטי שנת השמיטה ושנת היובל שוים בטול עבודת האדמה והפקר מה שיצמח ושני דברים אלו כללם אמרו וקדשתם את שנת החמשים. וכבר באר הכתוב שענין הקדושה בה שיהיו פירותיה ותבואתה מופקרים אמר כי יובל היא קדש תהיה לכם. וזה היובל אינו נוהג אלא בארץ ובתנאי שיהיה כל שבת ושבת יושב במקומו כלומר יושב בחלקו ובארץ ישראל ולא יהיו מעורבין זה בזה. (בהר סיני, זרעים הלכות שמיטה ויובל פ"א):

הכתוב שהמעשר הזה ללוים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת מעשרות, והוא הנקרא מעשר ראשון ואינה חובה מן התורה אלא בארץ. (אם בחקוקי, הלכות מעשר פ"א): מצוה קכ"ח היא שצונו להוציא מעשר שני. והוא אמרו עשר תעשר וגו' מלמד שאין מעשרין משנה

להברתה אין לי אלא מעשר שני שבו דבר הכתוב מנין לרבות שאר מעשרות תלמוד לומר עשר תעשר. ולשון התורה להיות זה המעשר עולה לירושלים ושם יאכלוהו בעליו. וכבר קדם לנו זה (מ"ע קי"ט). וכבר דקדק הכתוב במצוה זו אם אי אפשר להביאו לירושלם יפדה אותו ויעלה דמיו לבית הבחירה ויוציאוהו שם במזון לבד, והוא אמרו וכי ירחק ממך המקום וגו'. וכבר בא לשון התורה גם כן בדין מצוה זו שאם פדאו לעצמו יוסף חומש, והוא אמרו ואם גאול יגאל איש ממעשרו וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו כלם במסכת מעשר שני והוא גם כן אינו חובה אלא לפירות ארץ ישראל מן התורה, ולא יאכל זה המעשר אלא בפני הבית. ולשון ספרי מקיש אכילת בכור למעשר שני, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית כן מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית. (ראה אנכי, הלכות מעשר שני פ"א):

מצוה קכ"ט היא שצוה ללוים להוציא מעשר מן המעשר שיקחו מישראל ויתנוהו לכהנים, והוא אמרו ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר וגו'. ובאר הכתוב שזה המעשר נקרא תרומת מעשר וינתן לכהן. ובאר הכתוב שזה המעשר ילקח אם מן הטוב שבו ואם מן היפה שבו באמרו מכל חלבו שהם חוטאים אם לא יוציאוהו מן הטוב. והוא אמרו יתברך ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו, וזה הלאו שלילת החיוב הוא אמרו לא תשאו עליו חטא כשיוציאוהו מן היפה ויורה זה כשיוציאוהו מן הרע יחטאו, וזה ענינו בענין לאו הבא מכלל עשה שאינו נמנה עם הלאוין כלומר אחר שהוא צוה להוציאו מן היפה הורה שלא יוציאוהו מן הרע. ולשון ספרי מנין אתה אומר שאם הוציאו אותו שלא מן היפה שהם בנשיאת עון תלמוד לומר ולא תשאו עליו חטא. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת תרומות ומעשרות ובמקומות מדמאי. (ויקה קרח, הלכות מעשר פ"א):

מצוה קל' היא שצונו להוציא מעשר עני בכל שנה שלישית מהשמיטה, ומהשלישית אשר אחר כל שלישית כלומר הששית שבכל השמיטה גם כן, והוא אמרו יתברך מקצה שלש שנים תוציא וגו', וזה גם כן אינו חובה אלא בארץ ישראל מן התורה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה ומעשרות וקצת שאלות מהם מפורזות במקומות רבים משאר מסכתות זרעים ומסכת מכשירין וידיים. (ראה אנכי, זרעים הלכות מתנות עניים פ"ו):

מצוה קל"א היא שצונו להתודות לפניו בהוצאת משפטי המעשרות והתרומות ולהתנקות מהם במאמר גם כן כמו שאנחנו נקיים מהחזיק בהם בפועל, וזהו הנקרא ידוי מעשר. והצווי בזה באמרו ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ואיכות הבעור וענינו בפרק אחרון ממסכת מעשר שני. (ויהי כי תבא, זרעים הלכות מעשר שני פ"א):

מצוה קל"ב היא שצונו לספר טובותי אשר היטיב לנו והצילנו. ומתחיל בענין יעקב אבינו ומסיים

ספר החומש אהל"ם
חבון המאור

זנית ה"ז ח"ג - פ
(בזמן מצות הכבוד)
וענין אלה

מחזירו ולכן יבדק בכל פעם: ומה שאמר (ד) כי דעמו הוא למנות כל מעשה הקרבנות מזוה אחת על הכהנים להקריבם לא נראה צעירי כלל, כי אין נמנה כל מעשה הקרבנות מזוה אחת והמה מואחרים ממחלפים והפסוק שהביא מועדכם עבודת מתנה וגו' אינו ראיה כי פשוטו הוא עליכם נמתי את העבודה הזאת, ומלת העבודה היא קוג יכנסו תחיתה מינים רבים כגון מטאת ועולה ושלמים:

נראה לי שהכוון בדברי הרב (א) שלא חלק בין הדברים הטובלים לאשר אינם טובלים אלא בטולם יש לנו לומר כי מה שלוקח הכהן מה שיש לו לקחת הוא חלק מהמתנה ולא יבא בזמני שהרי כל זמן שלא נמן לו חלק לא יבא ידי חובתו מה שצוה כגון אם הפריש תרומה ומעשר תמלה ואין דעמו לימנס לכהן אין כאן שום מתנה. וגם בדברים שאינן טובלים כגון ראשית הגז ומתנות דרוש ולמיים וקבה לא קיים מתנות עד הגיעם

ליד הכהן ולכן נאמר בודאי שאין למנות ההפרשה מהחומה ומעשר ותלה למזוה אחת והמתנה למזוה אחרת כי הנמיה לכהן היא חלק וקיים מתנות ההפרשה. ומה שהביא ראיה (ב) שההפרשה מזוה בפני עגמה ממה שמבשרים עליה, אינה ראיה, כי מה שאמר כל מזוה שאין עשייתה גמר מזוהה אין מבשרים עליה היינו כפי שצריך להניח הצרכה עד הזמן שהוא עיקר מזוהה כגון הליניית צעת הלבישה ולא צעת העשיה וכן התפילין צעת עיקר המטה ולא צעת כמדינכם, אמנם בהפרשה מרומות ומעשרות שצעת שהוא עיקר מזוהה שהוא שצעת הנמיה אין לנו שום ברכה שנוכל לברך עליה שהרי אז אין שייך ברכת הפרשה שהוא כבר הפרישם וגם שיבדקו לקב"ו על הנמיה אין לה

תרומה לה' חובה ולא רשות. הנה נאמר שהוא יתעלה מזוה להפריש תרומה (ב) והראיה עוד שהיא מזוה-חיוכם לברך על הפרשתם כמו ששנינו (מרווח פ"ק) קרי והיינו מפני שאין יכולין לברך, ומפרש במוספתא בפרק במרא של ברכות

זבח השלמים גם כן והיותו על תודה בלחם או בלתי לחם ולקחת הכהן ממנה חזה ושוק והנפתו הכל מכלל זבח השלמים והיא מצוה אחת, ואלו הן כל מיני הקרבנות שכולל חיובן ליחיד וצבור וזלת האשם שהוא קרבן יחיד לעולם כמו שבארנו בפתיחת סדר קדשים. וזהו הסבה כי המלאכה היא המצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה מצוה אלא אם הם צוויין כוללים מיני הקרבנות כלם ולא יתיחדו במין וזלת זה המין אז ראוי שימנה כל צווי מהם למצוה בפני עצמה לפי שאינו אז חלק מחלקי מלאכת הקרבן

אחת להוציא העיסה מאיסור ועוצוה או שנקח אותה בשם צוה אומנו יתעלה בזמניהה לכהן שנאמר בראשית עריסותיכם מתנו לה' תרומה. וכן נעשונו בזמניהה המרומה ראשית דגני מירושן ויהיך תמן לו, ונעשונו תמלה בהרממה מן המזוה הבאה בחלה שנאמר והיה בחלכם מלחם הארץ מרימו תרומה לה' ראשית עריסותיכם חלה מרימו כתרומה גורן כן מרימו אותה הרי שהשהו הרמם שמהין ועשאן שמי מלות. וזהו אמרם (פסרי) בתרומה גדולה הכמוז מדבר או אינו מדבר אלא בתרומת חלה בשבוא אומר חלה מרימו תרומה הרי תרומת חלה. אמורה הא מה מ"ל מרימו תרומה לה' בתרומה גדולה הכמוז מדבר דברי רבי יאשיהו ר' יונאן אומר לפי שהוא אומר ראשית דגני מירושן ויהיך חובה, אחת אומר חובה או אינו אלא רשות מ"ל מרימו גדולה ראשית תבואתנו ומתנה לכהנים (עוד) עם עפרים וארבע ממוניהה: (ב) והראיה עוד שהיא מזוה-חיוכם לברך על הפרשתם כמו ששנינו (מרווח פ"ק) קרי והיינו מפני שאין יכולין לברך, ומפרש במוספתא בפרק במרא של ברכות

מרגנתא טבא

וע"ב הוכרז לפרש דואת תורת העולה בה"א הידיעה הוא שנה הכמוז נמי לזווח אח אהרן ובניו בתורת העולה הנזכרת בפרשת ויקרא שיהיו המה המתווחין בעשייתה כמשפטה והלכתה וכמו שפירש רבינו, ובכלל הדבר הוא מה שמוסיף לו עמה לומר הוא העולה וכמו שקיים הרב האלשיך, וגם אם נפרש דואת תורת העולה דרשינן העולה עולה ראשונה, ובעולה הממיד משמע קרא ע"כ דריבין ג"כ או לפרש דה"פ דואת תורת העולה ר"ל זאת שצבר זכרנו לעיל בדבר שצבר ר"ל בפרשת ויקרא צבעתה העולה היא ג"כ תורת עולה הממיד כי היא תורה כוללת כל העולות שמעשה עולת הממיד כמעשה עולה דויקרא שאל"כ מה מלמדנו כ"ל ועל זה נזה את אהרן ואת בניו והן הן הדברים שאמר ג"כ רבינו הרמב"ם, ודוק:

[ב] תו סיים הרמב"ן ו"ל והקריוב אלי יומר שנמנה כל מעשה הקרבנות בו, וא"כ יתסרו ד' מלות מחשבתו של הרב ע"כ. והנה מה שהרמב"ן ביחד שנעשונו כל זרע אהרן ועבודתם מזוה עשה אחת שנאמר ועבדתם עבודת מתנה וכו', אין אני רואה כן מן הש"ס, דהש"ס דריש ועבדתם עבודה ממה דוקא ר"ל שאין אחריה עבודה כדלריש הש"ס ציומא (דף ק"ד) ובשאר דוכמי שהן זריקה והקטר וניסוך המים

לב שמה

שמהיה ההדלקה הזו בתורה של זה משקלה וענינה כן וכן, והנה הם משמישי קדושה, ולא הוכשר צעירי העטם שכתב בו הרב שהם חלקים מחלקי המקדש לפי שאין הכלים חלק מהבנים אבל הן שמי מזוה ואין מעבדות זו אח וזו מקריבין בבית אע"פ שאין בו אלה הכלים ע"כ. ודרך כלל היא היא טענתו הנזכרת עגמה אע"פ שאני הרבנמי צה יומר, ואמנם גם טעמו של הרמב"ן מתשמישי קדושה אינו ברור לי כי מלאנו בכמוז ועשיית שלמן וגו' וזה חמלה בפרשת מזוה ואח"כ בפרשת אמור ולקחת סולת ואפינה וגו' ואם לא היה השלמן מכון עגמו כי אם למשמש קדושה וזו"כ הלחם וכמ"ש ואמנו על השלמן להם פנים וגו' היה צריך א"כ שיזוה חמלה על עשיית הלחם ואפייתו שהוא העיקר ואח"כ יזוה על מעשה השלמן שהלחם יושם עליו ומה היה הכוון שהקדים השלמן ועשה הטפל עיקר והעיקר שהוא הלחם עפל, וכן המטורה אם לא זוה עליה כי אם למשמש הקדושה בלבד ולא הייתה היא מוכונת לעגמה כי אם לצורך ההדלקה היה מן הראוי שאל צווי מעשה המטורה יקדים פרשת ומה חזוה אח צוי יתדלל ויקחו חלקי שמן זית זך וגו' להעלות נר ממיד וגו' כי זה הוא העיקר ואח"כ יזוה על התשמישים מעשה המטורה ונרותיה שבעה וגו' או שיאמר ועשיית מטורה להעלות נר ממיד להורות כי זהו תכלית המטורה וטעם עשייתה ואח"כ יבאר שהזכר תהיה המטורה וכל שאר פריטיה עדי"ש ועשיית מוצה מקטר קטורת ואח"כ יבאר עני

לו חלק בכהונה, ואלה העבודות נמנות מזוה שהכהן כשיעשה אחת מאלה עושה מזוה ומבדק עליה וזה דעמו ו"ל (ד) והקריוב אלי יומר שנמנה כל מעשה הקרבנות אין הפרש לכהן בין שיעשה מטאת ואשם או עולה ושלמים ומתנה ונעשונו כל זרע אהרן ועבדתם מזוה עשה אחת שנאמר ועבדתם עבודת מתנה אמן את כהנאכם, יראה לומר מעבדו בכל עבודת הכהונה כי היא עבודה ומתנה עבודה לי ומתנה ללם שיש ללם צה שכר כאשר מקחו מחלק הקבוה יתעלה, ואם כן יתסרו ארבע מלות מחשבתו של הרב כדלן:

א] וכן הדין השני שיגור הרב למנות מה שלוקח הכהן חלק מן המזוה איינו דין שזה לי צדקו (א) אצל יש בהן חלוק, כי בדברים הטובלים הן שמי מזוה בודאי, והמשל צוה החלה שכל העיסה אכורה עליו עד שפירש אותה ונעשונו של מזוה שפירש שנאמר חלה מרימו תרומה, ושלא יעלה בלצנו שפירש אותה להוציא העיסה מאיסור ועוצוה או שנקח אותה בשם צוה אומנו יתעלה בזמניהה לכהן שנאמר בראשית עריסותיכם מתנו לה' תרומה. וכן נעשונו בזמניהה המרומה ראשית דגני מירושן ויהיך תמן לו, ונעשונו תמלה בהרממה מן המזוה הבאה בחלה שנאמר והיה בחלכם מלחם הארץ מרימו תרומה לה' ראשית עריסותיכם חלה מרימו כתרומה גורן כן מרימו אותה הרי שהשהו הרמם שמהין ועשאן שמי מלות. וזהו אמרם (פסרי) בתרומה גדולה הכמוז מדבר או אינו מדבר אלא בתרומת חלה בשבוא אומר חלה מרימו תרומה הרי תרומת חלה. אמורה הא מה מ"ל מרימו תרומה לה' בתרומה גדולה הכמוז מדבר דברי רבי יאשיהו ר' יונאן אומר לפי שהוא אומר ראשית דגני מירושן ויהיך חובה, אחת אומר חובה או אינו אלא רשות מ"ל מרימו גדולה ראשית תבואתנו ומתנה לכהנים (עוד) עם עפרים וארבע ממוניהה: (ב) והראיה עוד שהיא מזוה-חיוכם לברך על הפרשתם כמו ששנינו (מרווח פ"ק) קרי והיינו מפני שאין יכולין לברך, ומפרש במוספתא בפרק במרא של ברכות

מרגנתא טבא

וע"ב הוכרז לפרש דואת תורת העולה בה"א הידיעה הוא שנה הכמוז נמי לזווח אח אהרן ובניו בתורת העולה הנזכרת בפרשת ויקרא שיהיו המה המתווחין בעשייתה כמשפטה והלכתה וכמו שפירש רבינו, ובכלל הדבר הוא מה שמוסיף לו עמה לומר הוא העולה וכמו שקיים הרב האלשיך, וגם אם נפרש דואת תורת העולה דרשינן העולה עולה ראשונה, ובעולה הממיד משמע קרא ע"כ דריבין ג"כ או לפרש דה"פ דואת תורת העולה ר"ל זאת שצבר זכרנו לעיל בדבר שצבר ר"ל בפרשת ויקרא צבעתה העולה היא ג"כ תורת עולה הממיד כי היא תורה כוללת כל העולות שמעשה עולת הממיד כמעשה עולה דויקרא שאל"כ מה מלמדנו כ"ל ועל זה נזה את אהרן ואת בניו והן הן הדברים שאמר ג"כ רבינו הרמב"ם, ודוק:

[ב] תו סיים הרמב"ן ו"ל והקריוב אלי יומר שנמנה כל מעשה הקרבנות בו, וא"כ יתסרו ד' מלות מחשבתו של הרב ע"כ. והנה מה שהרמב"ן ביחד שנעשונו כל זרע אהרן ועבודתם מזוה עשה אחת שנאמר ועבדתם עבודת מתנה וכו', אין אני רואה כן מן הש"ס, דהש"ס דריש ועבדתם עבודה ממה דוקא ר"ל שאין אחריה עבודה כדלריש הש"ס ציומא (דף ק"ד) ובשאר דוכמי שהן זריקה והקטר וניסוך המים

לב שמה

שמהיה ההדלקה הזו בתורה של זה משקלה וענינה כן וכן, והנה הם משמישי קדושה, ולא הוכשר צעירי העטם שכתב בו הרב שהם חלקים מחלקי המקדש לפי שאין הכלים חלק מהבנים אבל הן שמי מזוה ואין מעבדות זו אח וזו מקריבין בבית אע"פ שאין בו אלה הכלים ע"כ. ודרך כלל היא היא טענתו הנזכרת עגמה אע"פ שאני הרבנמי צה יומר, ואמנם גם טעמו של הרמב"ן מתשמישי קדושה אינו ברור לי כי מלאנו בכמוז ועשיית שלמן וגו' וזה חמלה בפרשת מזוה ואח"כ בפרשת אמור ולקחת סולת ואפינה וגו' ואם לא היה השלמן מכון עגמו כי אם למשמש קדושה וזו"כ הלחם וכמ"ש ואמנו על השלמן להם פנים וגו' היה צריך א"כ שיזוה חמלה על עשיית הלחם ואפייתו שהוא העיקר ואח"כ יזוה על מעשה השלמן שהלחם יושם עליו ומה היה הכוון שהקדים השלמן ועשה הטפל עיקר והעיקר שהוא הלחם עפל, וכן המטורה אם לא זוה עליה כי אם למשמש הקדושה בלבד ולא הייתה היא מוכונת לעגמה כי אם לצורך ההדלקה היה מן הראוי שאל צווי מעשה המטורה יקדים פרשת ומה חזוה אח צוי יתדלל ויקחו חלקי שמן זית זך וגו' להעלות נר ממיד וגו' כי זה הוא העיקר ואח"כ יזוה על התשמישים מעשה המטורה ונרותיה שבעה וגו' או שיאמר ועשיית מטורה להעלות נר ממיד להורות כי זהו תכלית המטורה וטעם עשייתה ואח"כ יבאר שהזכר תהיה המטורה וכל שאר פריטיה עדי"ש ועשיית מוצה מקטר קטורת ואח"כ יבאר עני

3

מאומתו מנכר עליהם משעה שמפרישן, ואילו היה המצוה עליו הנמיה לכהן
מפסוק ראשית דגן תמן לו בלבד לא היו גוררין עליו לנכר בשעת הפרשה
מן הכלל המסור לנו מזה כל מצוה שעשייתה אינו גמר מלאכה כגון צעשית
הפליגין אין צריך לנכר כמו שנתבאר ברביעי של מנחות (דף מ"ב) וכיון שאמרו

לנו לנכר בשעת הפרשה למדנו
שהפרשה מצוה, (ג) ועוד שהכהנים
עלמם מפרישין תרומה ומעשרות
ומזכרים ג"כ עליהן כמו שדרשו מפסוק
כן תרימו אלו לים גם אחס אלו כהנים
ואילו לא היה מצוה אלא הנמיה בלבד
היו הם שפטורין מזה, (ד) ועוד שהרי
בחלה טמאה מנכר בהפרשה ואינה
יחנה לכהן אלא משליכה צאור כמו
שמוכר בגמרא בכורות, א"כ ראוי
שנמנה שמי מצוה בתרומה הפרשה
מפסוק תרימו תרומה לה' ונמיה לכהן
מפסוק תמן לו, וכן נמנה בחלה
הפרשה מפסוק חלה תרימו תרומה
ונמיה לכהן מצוה אחת מפסוק
מראשית ערסותיכם תמנו לה' תרומה,
(ח) וכן הדין צמעשר נמנה הפרשה
מצוה מפסוק עשר תעשר את כל חבואת
ועני ובה פירוש המקובל צמי
מעשרות הכתוב מדרב אחד מעשר
ראשון האמור בו ולבני לוי הנה נחמי
את כל מעשר ישראל לחלה ואמר
ואכלתם אותו בכל מקום אחס וניחם
כי שכן הוא לכם, והאחר מעשר שני
שהוא קודש ושהוא יחלה מצוה אותנו

לאכלו לפניו שאמר כאן ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגן מירושך ויהיך
וכי ירבה מתן הדקדק וגו'. וזה נתינתו ונחת ללוי לגר ליחוס ולאמנה
ופירושו שיתן ללוי חלקו ולעני חלקו. ולא הוכשר צעני מאמרו של הרב שכח

מהקרבנות, כמו הזהירו מהקריב בעל מום, או צוותו
שיהיה תמים, וצוותו שיהיה בלתי מחוסר זמן והוא
אמרו ומיום השמיני והלאה, וצוותו שימלא כל קרבן
והוא אמרו על כל קרבנך. תקריב מלח, והזהירו
מהשביתו ולא תשבית מלח, וצוותו לאכול מה שיאכל
ממנו, שכל אחד מאלו הצווין היא מצוה בפני עצמה
כי הם אין מהם גם אחד חלק מחלקי המצוה מכל
מלאכת הקרבן מיוחד אבל צווין כוללים כל קרבן כמו
שנבאר במנותנו אותם. והוא מבואר כי היות הכהן
לוקח מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המצוה כמו
שזכרנו בעור העולה, וגם כן ראשית הגז כלל המצוה
היא שנתנהו לכהן כמו שנוציא מעשר ראשון שנתנהו
ללוי. וכבר טעו בזה עד שמנו מתנות כהונה מצוה אחר
מנותם קצת המצוה שאותן המתנות חלק מהם כמו
שבארנו בעור העולה וזהו ושוך משלמים, ובעבור
שנעלם מזולתנו השרש הזה ולא הרגישו אליו כלל
ולא השיגו אותו עד שהגיע שמנו מצות בפני עצמן
יציקות ובלילות פתיחות ומליחות הגשות והנפות
והקטרות ולא ידעו כי אלו כלם הם חלקי מלאכת

מקום לנכרה זו כי כהנים משלחן גבוה קא זכו והוא אינו נותן לו מאומה
משלו כאשר כתוב בתשובות שאלות של הרמב"ן סימן קפ"ט לכן צריך לנכר
במחלה צעת הפרשה ולא משום שמהא מצוה שלמה צמי עממה. ומה שהביא
עוד ראיה (ג) ממה שהכהנים והלויים גם כן נתינתו בהפרשת תרומות
ומעשרות שנראה אם כן שהפרשה
בלבד היא המצוה, אין זו טענה כי
בישראל צריך הנמיה עם הפרשה כדי
לנאח ידי הוזה, אמנם הכהנים בהפרשה
בלבד יאלו מידי איסור טבל אחר שאין
צריכין לתתם לאחר. ומה שהביא עוד
ראיה (ד) מחלה טמאה שמתיירה העיסה
והיא אינה יחנה לכהן, החס מיירי
בחלה בזמן הזה שהיא מדרבנן אבל בזמן
שהחלה היא מדאורייתא אין עיקמו
נמרה עד שימנה לו ואפילו טמאה שכן
דרשו בפרק צמה מדליקין (דף כ"ה)
ושפרק הערל (דף ע"ד) הנה נחמי לך את
משמרה תרומות צמי תרומות הכתוב
מדבר אחת תרומה טהורה ואחת
תרומה טמאה טהורה לאכלה
והטמאה להסקה תחת מצטיף וכלל זה
יש גם החלה שגם היא נקראת תרומה
כמו שכמוז והיה צאכלס מלחם הארץ
תרימו תרומה לה'. ומה שאמר (ח) כי
מפסוק עשר מעשר יש לנו למנות מצוה
הפרשה ומפסוק ונחת ללוי לגר וגו'
יש לנו למנות מצוה הנמיה כבר כתבתי
שהנמיה היא חלק המצוה וסיומה ולא
יבא צמינן. ואף אם היינו צאים למנות

שחיהם אי אפשר צאום פנים שגביהם מאלו הפסוקים שהביא הוא כי פסוק
עשר מעשר לא בא רק לומר שצמי מעשרות אלא שכן ידעו שהאלים
חייב להפרישם לא יעשו מן החדש על היסן כמו שאנינו במסכת תרומות

מדינתא שבה

לכהן מצוה משום שהם מתנוה שנתן הקב"ה לאהרן ובניו שהיו זכין צהן משלחן גבוה,
וכמו שהרמב"ן עצמו נתן העטם הזה בזה וזק, והוסף הרמב"ן לנאח בלשון
שכתוב ואת שוק הימין תמנו לכהן אינו זכין אלא הודעה שהוא לכהן צמחה וכו' כן
אינו מונה רציו נתינת חלה ותרומה ומעשר מן המעשר לכהן למצוה משום שכל אלו
קנאן השם יתברך ונתן לכהנים והמה הזכיר משולחן גבוה ואינם נותנים משלם
ללוס לכהן אלא משל חלק השם שקנאן כדאיחא צסיפרי הביאו הילקוט בפרשת קרח
כל מצוה כהונה קנאן השם ונתנם לכהנים, וכן הרמב"ן עצמו כתב בתשובת שאלה סו'
קפ"ט הביאו בעל מגילת אסתר שזה העטם שאין מנכרין צמתיחם לכהנים כי כהנים
משולחן גבוה קא זכו והוא אינו נותן להם מאומה משלו, וכן משמע פשטא קדח
בפרשת קרח כל חלב יתבר וכל חלב חירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נחמים,
הרי שהקב"ה נתנם מחלקו כדכתיב אשר יתנו לה' לך נחמים, וכן צמעשר מן המעשר
כמיב ונחמים ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן, וכן בחלה כמיב תמנו לה' תרומה ולא
כמיב לכהן ל"ו שהשם קנאן ונתן משולחנו הגבוה לכהנים, ומה העטם כ"ל מה
שהכהנים עצמן ממויינים להפריש תרומות ומעשרות אע"פ שלוקחים לעצמם היינו
משום שהמה ממויינים להפריש לשם השם יתברך שיקנה חלקם ואח"כ יזכו המה
משולחנו הגבוה, ומה שכתוב בחלה תמנו לה' תרומה וצמעשר מן המעשר ונחמים

ממנו את תרומת ה' לאהרן אינו זכין אלא הודעה שהוא לכהן צמחה וכמו שכתב
הרמב"ן בשוק הימין שנאמר בו תמנו לכהן, ואם כן עיקר המצוה בחלה ותרומה ומעשר
מן המעשר היא הפרשה שהיא לשם השם יתברך ולא הנמיה לכהן כי הנמיה לכהן
אינה אלא משלם מצוה הפרשה שזיכר השם משולחנו הגבוה כמו שנתבאר שכל מצוה
כהונה קנאן השם ונתן לכהנים כמו שהבאנו לעיל הספירי שהביא הילקוט, וכיון שכן
הדין עם רציו הרמב"ם שזיכר מצוה נתינת חלה ותרומה ומעשר מן המעשר לכהן
מצוה צפ"ע כיון שהם חלק השם וזהו להפריש אותם לשם ה' הוצרך להודיע מה יעשו
בהם, כמו שאינו רוצה הרמב"ן למנות מלאכות הקרבנות מפני שאחר שזוה בהבאח
הקרבנות הוצרך להודיע מלאכתם כן אין ראוי למנות נתינת תרומה וחלה ומעשר מן
המעשר לכהן מפני תרומה וחלה ומעשר מן המעשר להם מפני שאחר שזוה בהפרשת
חלה ותרומה לשמו הוצרך לנאח מה יעשו בתלק השם ונתינתם כל אלו לכהן הוא הנמיה
לה' והיא היא וא"כ למצוה אחת תחשב וכמו שכתוב בן גם מדעת הרמב"ן עצמו
שאינו מונה נתינת חוה ושוק לכהן מצוה משום שהמה זוכים מחלק גבוה והיה צריך
לנאח ולהודיע מה יעשו בהם:

(מהדרורא בתרא) ואני תמיה שמונה הרמב"ן מצוה נתינת חלה מפסוק מראשית
ערסותיכם תמנו לה' תרומה הא לא כמיב לכהן אלא לה', וא"י מיחורא

לב שמה

שזה הכלל כולל מינין רבים המטורה והשלחן והמוצה וחולתם כלם מהלקי המקדש והכל
יקרא מקדש כו' עכ"ל. והרמב"ן שכתב בנית והכלים שמי מצוה שאין מעבדות זו את
זו ומקריבין בנית אע"פ שאין בו כלים אלו כו' יהיה זה כפי דעתו והוא מעבירה על
הדרוש כי בודאי דעת הרב אינו כן ולשונו מוכיח שכח מ"ע שהיה לנו בית ואח"כ
בא לתאר חלקיו ומדקדקמר שיש בנית הזה חלקים וסיים שהכל יקרא מקדש הורה שאם
יחסר אחד מאותן החלקים לא יקרא מקדש וא"כ מעבדיו הם מלהיות מקריבין בו
ע"י שכתב בחלו"ס ג' שצונו צמעשה קרבן העולה כו' שהיה על מנאי כן וכן ועל
חלק כו' כי התאר הוא ודאי מעבד שם ולהיותו חלק מהמצוה לא ימנה למצוה
אחרת כו' כל מה שכתב הוא כפן לתארים צמקדש כמו שכתב בהדיא ואח"כ בא לנאח
חלקיו כו' הם כלם מעבדיו אבל חלקים הם ולא ימנה כל אחד מצוה לעצמה, ודוק:
כתב הרמב"ם ועו"ה יך הענין בקרבנות הנזכרים צוקרא כי המצוה האחת הוא
כלל המלאכה הממחורה בכל מין ומין מהקרבנות בעולה שיחטטה ויפשיטנה הוא
וינחמה וזירוק דמה ויקריב חלבה ואח"כ ישרוף כל צורה ושיהיה עורה לכהן מהקריב

והיות הכהן לוקח מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המצוה, וגם ראשית הגז כלל
המצוה הוא שנתנהו לכהן וכן בהוצאת מעשר ראשון שנתנהו ללוי, וטעה מי שמה
מתנות כהונה מצוה אחר שמה קצת המצוה שאותן המתנות חלק מן כמו העור
מהעולה ומה ושוק מהשלמים וכן מנה יציקות ובלילות פתיחות ומליחות הגשות הנפות
והקטרות מצוה בפני עצמן יעשה ולא ידע כי אלו כלם חלקי מלאכת המנחה וכמו שיש
בחלילה וחלה נעלו וירקה בפניו ועממה ואמרה וגו' ולא נמנה החלילה והקריבה
והאמירה בפני עצמן אלא הכל מצוה חלילה לבד כיון שהמקריב מן מלאכת החלילה
כן לא נמנה ויצקת עליה שנתן ונחת עליה לצוה צמלת חמלה והיך והגיש והקטיר כו'
כלן מצוה אלה אחת המלאכה בכללה ע"כ:
והרמב"ן כתב עליו המעשים בדברי הקרבנות היך נמנה אותם אחר מוטתו מצוה
כאשר נקריב אותם, כי הנה נעויו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל
קצתם אשם והאזוהה בהקרבנם ארבע מצוה עשה ועל כל פנים יעטרך הכתוב ללמדנו
משעה כל אחד מהם כענין שנאמר ואם נפש אחת חטאתו בשגגה והביא קרבנה שפירה

פ"ק והזיכורו גם כן בפ"ק דר"ה (דף מ'), גם הנפיה שאמר שילא לנו מפסוק ונחמ לנו וגו' אינו אמת שהרי פסוק זה נאמר גבי מעשר שנה שלישיה באמרו כי חלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית וגו' ובה הורונו לנו כי אינו נוהג זה אלא אחד מהמעשרות שנהגו בשמי שנים שלפניה והוא

המעשר ראשון וכן פירש"י שם בפירוט המושג. אמנם גם דעת הרב שסובר שמפסוק כל מעשר הארץ לה' יאל לנו זור להזיל המעשר. גם זה קשה כמו שכח הרמב"ן שהרי בפסוק זה נאמר קדש לה' הוא ומעשר ראשון חולין גמור הוא. והמיהה שהוא עמנו כבז בפ"א מהלכות מעשר בחזרו הגדול שכל מקום שנאמר במעשרות קדש או פדייה אינו אלא מעשר שני ונ"ל כי שם חזר בו ממה שכח כן ולכן לא הביא פסוק זה שם דת פסוק הנאמר בסוף פרשת קרה כי רק מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' מרומה נחמתי ללוים. וגם הסמ"ג מכאן הביאו בשם קל"ה. ומ"ש עוד (ו) כי ממנו כהונה שבמקדש לא יבאו בנין כי משלחן הגבוה קא וכו' ולא בא אלינו זיוי בצורה למתח אליהם. אני אומר כי אחרי יחוס חלקי המצות לא יבאו בניני גם אם היה בא זיוי אלינו נחמיננס, ודי כמה שכחנו זה השרש

תמלח והניף והגיש והקטיר, וזה לא יעלה אלא למי שיקח הדברים בתחלת מחשבה ולא ישים עיון שכלי בהם כמו שאמרו ז"ל אגב שטפיה אמרה, כלומר בלי השתכלות אלא בתחלת עיון שעלה במחשבה נאמר. וזה השרש צווי הקרבנות ואיך ראוי שימנה עד שלא יתחדש דבר בו מן הטעות ולא ערוב כלל כמו שבארנו:

אכלי צער בעלים לא הוא להו כפרה דכתיב ואלכו אומם אשר כופר בהם וגו' והנה הם קרבן ממש ועולה צידנו בנין הפרשת החלה והסרומה והמעשר ראשון של העני ונמינתן מצות משלימות לנו החשבון:

מרגינותא טבא

דקרא ליק, הא האי קרא נדרש ממש כל מינה כספרי מראשית מקצתה ולא כולן וכן הרבה דרשות וא"כ לא נעתי אלא בשביל דבר שנמחדש בה ופרש"י ששנו בשביל דברים שנמחדשו בהם אין מנינס בנין וכו' שפרש הרמב"ן: אמנם כ"ו דעיקר המצוה היא ההפרשה דוקא בחלה ומרומה ומרומה מעשר, אבל במעשר שנתן ללוים עיקר המצוה היא הגמיה ולא ההפרשה שהמעשר לא קנה ה' ומתן ללוים אלא הוא חלק עבודתם וכדאיתא בספרי ה"ל כל מצות כהונה קנאו ה' ונתן לכהנים, וזו חלק עבודתם, ר"ל והמעשר לא קנאו השם ונתנם ללוים במחנה אלא נתנם ללוים חלק עבודתם דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אמר אף זו קנאו ה' ונתנו ללוים שנאמר וכל מעשר הארץ לה' הוא וכו', הרי דלדברי הח"ק דהוא ר' יאשיהו מעשר לא קנאו ה' והילכך עיקר המצוה במעשר היא הנמיה ללוים ולפי' הלו' לא היה צריך להפריש המעשר שהרי כתבנו למעלה דהא דמחוייבים הכהנים להפריש

המגחה, וזה שאנו נצטונו שנקריב מנחה ואחר כך באר בזה השם על איזה דבר נופל וזאת תורת המגחה, ואמר שהיא תהיה מן הסלת ומן הלחם העשוי על תואר כך או תואר כך כלומר מחבת או מרחשת או מאפה חנור ויבלול השמן על שיעור כך ויעשה אותו פתים וישים עליו מלח ולבונה ויגיש ויניף ויקמרו ממנו ויקטיר על הפנים שבארו במסכת מנחות. ואלו כלם הם חלקי המלאכה ועל הדבר העשוי על התואר הזה כלו יפול שם המגחה אם כן המצוה היא הצווי שתהיה מלאכת קרבן החבים או הסלת שנקריבהו על סדר זה כלו, ודמיון הדברים אלו במצות המנחה כלומר היציקה והבלילה והפתית והמליחה והתנופה וההגשה וההקטרה הוא כמו אמרו יתעלה בחליצה וחליצה נעלו וירקה בפניו וענתה ואמרה, וכמו שמצות חליצה אחת ולא נמנה חליצה ורקיקה אחר שהמקובץ מהם היא מלאכת החליצה והיא מצוה אחת כמו כן לא ימנה ויצקת עליה שמן ונתן עליה לבונה במלח

יתחדש דבר בו מן הטעות ולא ערוב כלל כמו שבארנו:

מרגינותא טבא

התרומות והמעשרות היינו טעמה דגם הם צריכים להפריש חלק ה' אלא שחזורים וזוכים משולחן גבוה, וא"כ במעשר שלא קנאו ה' תקשי אמאי מתייב גם הלו' להפריש מעשר, ונראה דהיינו דכתב רבינו הרמב"ם בפרק ראשון מה"ל מעשר ה' ג' לויס וכהני מפרשיין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר וכו' ע"כ, דלכאורה תקשי אמאי נתן העשם שהכניס הלוים מפרשיין מעשר ראשון כדי להפריש מרומת מעשר ואמאי לא כתב שמחוייבים להפריש המעשר ראשון ממנו תרומה מדרשא דאחם גם אחם דדרוש כספרי כמו שמחוייבים להפריש התרומה וכו' שהכניס מפרשיין שאר תרומות ומעשרות ומציא דדרשא דאחם גם אחם, א"ו דכתב כדי ליישב למה צריך הלוי והכהן להפריש מעשר ראשון כיון שלא קנאו ה' יתבדק, ומתוך כדי להפריש ממנו תרומת מעשר ומרומת מעשר ודאי צריך להפריש כי זה חלק הכהנים וקנאו ה' כדכתיב ונתחם ממנו מרומת ה' לכהן הכהן, וכן דייק קרא דעיקר מצות ההפרשה

לב שמה

ודנה הוא הרמב"ן ז"ל השיב על עצמו בזה ואמר אולי מחשבו כי ככתוב לעיל ואע"פ שכלשון ספק ואולי כתבו לא יבאר מהיומו הוא בודאי דעת הרב ואמי אבארהו ואמרי בו מעט. ואומר שזה שהרמב"ן כותב שמתאר שצטונו להקריב קרבנות על מנאים יעריך הכותב ללמדנו מעשה כל קרבן מהם וא"כ היאך נמנה חובת ההקריבה והמעשה שלהם לשמים, באתם שטוויים היו דבריו ופשוטים מאד אילו היה שהבעלים אשר לוי בהקרבנות הקרבן הם עצמן המנאים על מעשהו ומתארו כי או ודאי צריכין היו לדעת מה הוא הקרבן שיקריבו ומה מעשהו ולא היה רצוי להבדיל המצוה במעשה מהמצוה בהקריבה ונחשוב אותם כי כי דבר אחד הן עלי ספק אבל הכא המצוה בהקריבה היא לבעלים כדכתיב אדם כי יקריב מכם וגו' וסמך ידו וגו' וכבר נגמרה בך מלות של בעלים דהיינו ההקריבה והסמיכה, והמצוה במעשה הימה לכהנים והוא מה שכתב אח"כ ושבע את בן הבקר והקריבו בני הארץ וכתב רש"י מדברי רז"ל מקבלה ואיך נמנה כהונה וא"כ כל הפרטים הנפרטים אח"כ כן הן מצוה לכהנים ואין לתבין ולעשות מצוה אחת עם ההקריבה שהיא הימה לבעלים וכבר נגמרה המצוה עם הסמיכה כמזכר ועל אופן של כהנים כתב זאת תורת העולה וזאת תורת החטאת וגו' והוא המופת כי אלו מצות מיוחדות לעמן, וזה צדו כולו ודע אמת והיאך יבלעו הרמב"ן ומקומו באמרו שלימד בפרשת לו כחטאת וכאש ענין חילתם ובעולה הרמה דהיא ורצוא דכו חותמה השלחם המצוה הראשונה שלימד בפרשת ויהרר חובתו

נמנה ק"ו! שצטונו להזיל המעשר שנאמר וכל מעשר הארץ מורע הארץ מפרי העץ לה' הוא קדש לה' ואמר ובי יגאל איש ממעשרו ממישמו יוסף עליו, שמעשר ראשון אינו קדש כלל ולא נפדה אבל הוא חולין ציד כהן כאמור ואכלתם אותו בכל מקום כי שזר הוא לכם חלק עבודתכם. אבל הדברים שאינן עובדין כגון ראשית הגז ומתנות זרוע למי"ס וקדיש לא נמנה אלא נמינתן הוא ג"כ פשוטה. דקרא שלא נצטונו בהם בהרמזן אבל אמר ונתן לכהן הזרוע והלמי"ס והקדיש וראשית גז לאנן חתן לו ואינו מוכר בהפרשתן כלל. (ו) אלא במתנות כהונה שבמקדש כגון חלקם מן הקרבנות לא נמנה חף נמינתם מצוה לפי שלא בא בהן כחוב מצוה אומנם זה אבל הם חלק השם שלקח מן הקרבנות כמו שזוהו באמורים לראשית כן זהו במתנות לכהנים כמו כי אחי מזה המנופה וזה שוק הכרומה לקחת מזה בני ישראל ואחין אותם לכהן הכהן ולבניו וכל שכן החטאת והאשם שהם כולם לו יתבדק והוא מתיב בהן מעשרו, ואע"פ שנאמר וזה שוק הימין ממנו לכהן אינו זיוי אבל הדועה שהוא לכהן נמנה כמו החוב שאמר בו והיה לאהרן ולבניו כי נעשים ענין אחד וממנה אחד, והכלל בכל חלקי הכהנים מן הקרבנות שהם מתנות שנתן הש"י לאהרן ולבניו שהיו זריים בהן משלחן הגבוה שנאמר הנה נחמתי לך וגו' והנה הם חלק מחלקי מלאכת הקרבנות שזוהו בהם מי יאכלם ולמי יהיו וכפרתם מלוייה צוה כמו שאמרו (פסחים י"ט:) כמה לכהנים לא

אכלי צער בעלים לא הוא להו כפרה דכתיב ואלכו אומם אשר כופר בהם וגו' והנה הם קרבן ממש ועולה צידנו בנין הפרשת החלה והסרומה והמעשר ראשון של העני ונמינתן מצות משלימות לנו החשבון:

מרגינותא טבא

התרומות והמעשרות היינו טעמה דגם הם צריכים להפריש חלק ה' אלא שחזורים וזוכים משולחן גבוה, וא"כ במעשר שלא קנאו ה' תקשי אמאי מתייב גם הלו' להפריש מעשר, ונראה דהיינו דכתב רבינו הרמב"ם בפרק ראשון מה"ל מעשר ה' ג' לויס וכהני מפרשיין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר וכו' ע"כ, דלכאורה תקשי אמאי נתן העשם שהכניס הלוים מפרשיין מעשר ראשון כדי להפריש מרומת מעשר ואמאי לא כתב שמחוייבים להפריש המעשר ראשון ממנו תרומה מדרשא דאחם גם אחם דדרוש כספרי כמו שמחוייבים להפריש התרומה וכו' שהכניס מפרשיין שאר תרומות ומעשרות ומציא דדרשא דאחם גם אחם, א"ו דכתב כדי ליישב למה צריך הלוי והכהן להפריש מעשר ראשון כיון שלא קנאו ה' יתבדק, ומתוך כדי להפריש ממנו תרומת מעשר ומרומת מעשר ודאי צריך להפריש כי זה חלק הכהנים וקנאו ה' כדכתיב ונתחם ממנו מרומת ה' לכהן הכהן, וכן דייק קרא דעיקר מצות ההפרשה

לב שמה

ודנה הוא הרמב"ן ז"ל השיב על עצמו בזה ואמר אולי מחשבו כי ככתוב לעיל ואע"פ שכלשון ספק ואולי כתבו לא יבאר מהיומו הוא בודאי דעת הרב ואמי אבארהו ואמרי בו מעט. ואומר שזה שהרמב"ן כותב שמתאר שצטונו להקריב קרבנות על מנאים יעריך הכותב ללמדנו מעשה כל קרבן מהם וא"כ היאך נמנה חובת ההקריבה והמעשה שלהם לשמים, באתם שטוויים היו דבריו ופשוטים מאד אילו היה שהבעלים אשר לוי בהקרבנות הקרבן הם עצמן המנאים על מעשהו ומתארו כי או ודאי צריכין היו לדעת מה הוא הקרבן שיקריבו ומה מעשהו ולא היה רצוי להבדיל המצוה במעשה מהמצוה בהקריבה ונחשוב אותם כי כי דבר אחד הן עלי ספק אבל הכא המצוה בהקריבה היא לבעלים כדכתיב אדם כי יקריב מכם וגו' וסמך ידו וגו' וכבר נגמרה בך מלות של בעלים דהיינו ההקריבה והסמיכה, והמצוה במעשה הימה לכהנים והוא מה שכתב אח"כ ושבע את בן הבקר והקריבו בני הארץ וכתב רש"י מדברי רז"ל מקבלה ואיך נמנה כהונה וא"כ כל הפרטים הנפרטים אח"כ כן הן מצוה לכהנים ואין לתבין ולעשות מצוה אחת עם ההקריבה שהיא הימה לבעלים וכבר נגמרה המצוה עם הסמיכה כמזכר ועל אופן של כהנים כתב זאת תורת העולה וזאת תורת החטאת וגו' והוא המופת כי אלו מצות מיוחדות לעמן, וזה צדו כולו ודע אמת והיאך יבלעו הרמב"ן ומקומו באמרו שלימד בפרשת לו כחטאת וכאש ענין חילתם ובעולה הרמה דהיא ורצוא דכו חותמה השלחם המצוה הראשונה שלימד בפרשת ויהרר חובתו

הוא ולא משנמינו: ג מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. פירש הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. ופירש הר"ש שם ירושלמי בראשון ד' מילין. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכמו עוד דהיינו דוקא לפניו אבל וכן הוא בירושלמי לאחריו אין מטרמיח אותו כלל אפילו בשיעור מועט. אבל בחיבורו אינו מתקן בין לפניו ולאחריו. וכן הוא לפירוש רש"י דהעור והרועט נדף קנג:

פחלה, ונאכלת, פינדים, מסואבות: דג האשה יושבת וקוצה חלתה ערמה, מפני שהיא יכולה לבסות עצמה, אכל לא האישית, מי שאינו יכול לעשות עמו בטהרה, יעשה כל עסקו קנ קב, כדי שלא מתחייב צמלה ויעטרף להפריש צמולתה

הוא ולא משנמינו: ג מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. פירש הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. ופירש הר"ש שם ירושלמי בראשון ד' מילין. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכמו עוד דהיינו דוקא לפניו אבל וכן הוא בירושלמי לאחריו אין מטרמיח אותו כלל אפילו בשיעור מועט. אבל בחיבורו אינו מתקן בין לפניו ולאחריו. וכן הוא לפירוש רש"י דהעור והרועט נדף קנג:

תוספות חדשים
פ"ב ג (הרי"ב ר"ה) וקוצה כו ועבות אין בהן משום ערוה עכ"ל. ומתהי דלי נמא דענות אין בהם טי' אין לרץ שיהא פניה טומאת בקרקע דנכנסת כ"ד ע"א נמי הגמ' לפי' לר"ה ממתמיח דענות אין בהן

שנולטים הצינים והגיד: מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. כגון שהוא טמא, ואין שם מים [מ"ס] ארבעה עשרה. **כמה שיעבור בה:** יעשה כל עסקו קנ קב, כדי שלא מתחייב צמלה ויעטרף להפריש צמולתה

הוא ולא משנמינו: ג מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. פירש הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. ופירש הר"ש שם ירושלמי בראשון ד' מילין. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכמו עוד דהיינו דוקא לפניו אבל וכן הוא בירושלמי לאחריו אין מטרמיח אותו כלל אפילו בשיעור מועט. אבל בחיבורו אינו מתקן בין לפניו ולאחריו. וכן הוא לפירוש רש"י דהעור והרועט נדף קנג:

פירוש המשניות להרמב"ם

בדיים מסואבות. ג מפני שהיא יכולה לבסות את עצמה. פירוש שחשורה רגליה וישיבתה על הארץ והאסף רגליה זה לזה לא תראה לה ערוה ומותר לה לברך ולהוציא חלה וכן אמר בפירוש בגמרא כגון שהיו כל פניה טהרות בקרקע והאיש אף על פי שהוא יושב כיון שאבריו ר"ל איברי הורע

בדיים מסואבות. ג מפני שהיא יכולה לבסות את עצמה. פירוש שחשורה רגליה וישיבתה על הארץ והאסף רגליה זה לזה לא תראה לה ערוה ומותר לה לברך ולהוציא חלה וכן אמר בפירוש בגמרא כגון שהיו כל פניה טהרות בקרקע והאיש אף על פי שהוא יושב כיון שאבריו ר"ל איברי הורע

תפארת ישראל

י כ י ו
גושטא נעגת ודבוקה גלרן: ט עיסק טעלושה בניו פירות חייבת כלה ובפ"ק מ"ד אמרין להפילו עליוש נדבש שהוא מו' משקין פטור וק"ל דס' הוה ופול בלא ברכה וי"ד שבי"ט שק"ט. ונמנן בה מעט מים מנכ"ך: י ואלכלה זידיס מקואבות ר"ל זידיס טמאות דלין אובל מקבל טומאה עד שיכא עליו או משנבע משקין יד דם שחט יין דבש דס מים שמן חלב טל, ולדיון ית לומר מלגש שיעור עיסק בשאר מי פירות שלל יעטרף לשורף חלה טהורה [ספ]: יא האשה יושבת וקוצה חלתה חומתה ומפרשת חלתה: יב ערומה ומנרכת מהפרשה: יג מפני שהיא יכולה

גושטא נעגת ודבוקה גלרן: ט עיסק טעלושה בניו פירות חייבת כלה ובפ"ק מ"ד אמרין להפילו עליוש נדבש שהוא מו' משקין פטור וק"ל דס' הוה ופול בלא ברכה וי"ד שבי"ט שק"ט. ונמנן בה מעט מים מנכ"ך: י ואלכלה זידיס מקואבות ר"ל זידיס טמאות דלין אובל מקבל טומאה עד שיכא עליו או משנבע משקין יד דם שחט יין דבש דס מים שמן חלב טל, ולדיון ית לומר מלגש שיעור עיסק בשאר מי פירות שלל יעטרף לשורף חלה טהורה [ספ]: יא האשה יושבת וקוצה חלתה חומתה ומפרשת חלתה: יב ערומה ומנרכת מהפרשה: יג מפני שהיא יכולה

משנה ראשונה

שמתגיין אותה בדבש ולא טעלושה ונאפית בתורא חלה לשלשנו לא משמע כן, וכיוצא יש להמיה על מנהג העולם שאופיין עיפות גדולות העולמות בדבש דנוריס בלא חלה לגמרי ואין להם על מה שימכו בדבשנה משקין חיי מי פטור ויחייבן מדאורייתא אובן מלאחי שכתב הגמ' אברהם פ"ק ס"ב שם דבישה ומהר"ש "ל שהר"ס "ל שם בני זידיס וכו' משקין חייב לכו"ע: ג מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. פי' הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. וה"ה ז' וזה ועדה שלא הגיע זמן טעילתן. וכן אם נעמא הקמא שהיה בזהל המת ויכולא בזה. ומיימי שהוא שדה ואינו מואל שלית דהא מצי למיעבד

שמתגיין אותה בדבש ולא טעלושה ונאפית בתורא חלה לשלשנו לא משמע כן, וכיוצא יש להמיה על מנהג העולם שאופיין עיפות גדולות העולמות בדבש דנוריס בלא חלה לגמרי ואין להם על מה שימכו בדבשנה משקין חיי מי פטור ויחייבן מדאורייתא אובן מלאחי שכתב הגמ' אברהם פ"ק ס"ב שם דבישה ומהר"ש "ל שהר"ס "ל שם בני זידיס וכו' משקין חייב לכו"ע: ג מי שאינו יכוף לעשות עמנו בטהרה. פי' הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. וה"ה ז' וזה ועדה שלא הגיע זמן טעילתן. וכן אם נעמא הקמא שהיה בזהל המת ויכולא בזה. ומיימי שהוא שדה ואינו מואל שלית דהא מצי למיעבד

אמיתות ספר חנוך

ה א יתעטף וכו'. מיד (א) אחר נטילת ידים. (טור): עלמנו ולא שייך לומר להכל יהיה נחשב לפעם אחת דלין הדבר בצמירה שלו. וכן מוכח להדיח בדברי הרא"ש (מולין פ"ק ו סימן ו) מציאו צ"י ביורה דעה סימן י"ט (ד"ה ומ"ט) וכן דדוקא בצרכת המזון שהיא שבת להקב"ה כו' וסגי בהודאה אחת על צ' אילנות, אבל מעשה הכיסוי הוא גמר השמיטה וצריך לגומרה קודם שיתחיל האחרת עכ"ל. והכי נמי הוה גמר המעשה אחר הטלח הראשונה ויש עליו אז מיוצ ברכה ואח"כ נחייב שיטע ויש אפשר לשלם גם הראשונה, על כן חייב צ' פעמים לומר אשר יר ולא

ח א. טור ומ"ק סימן (ג) [ג] ומה"ק והר"ד הצורחה עמוד מה, ואלוהות חיים ואלמות יציה סימן כט:

הלכות ציצית

סימן ה

הלכות ציצית ועטיפתו. וכו' ו"ו סעיפים:

א א (א) יתעטף בציצית א (ב) א (א) ויברך (א) ב (ב) מעומד:

אמרינן דמד אשר יר יעלה לכאן ולכאן, כמו דאיתא בהפלה דלין חפלה אחת עולה בשביל עממה ובשביל המשלומין, הכי נמי באשר יר שאי אפשר שפעם אחת יעלה לכאן ולכאן, כיון שיש שני מיוצים מיוחדים עליו, כן נראה לי כדור ונכון כדברי הש"ע:

ה (א) מעומד. דכתיב (נמדנר טו, טז) לנכס, וילפינן בצורה שוה מעומד דכתיב (דמייס טו, טז) גם כן לנכס, ובעומד כתיב (דמייס טו, טז)

עשרת זקנים

ח א ויברך מעומד. וכל ברכות המצות צריך לברך מעומד, חוץ מברכת הגהנין, ומשום הכי המנהג לעמוד כשמברך לישב בסוכה, אעפ"י שאין ראייה לדבר, זכר לדבר עצי"ת ה' לעולם תעמוד (מהל"ט ג, יא). ועל עשרת זקנים, או עשרת זקנים, יש לדמו באלו מלות [עצמ"ק] לעלם, ז' דברים שהם בעמידה [עצמ"ק] רצונו לומר תפילין, ציצית, הקיעה. [עצמ"ק] לבנה, עמר, זולב, מילה:

שערי תשובה

הגאון, מכל מקום נראה שלא לברך אלא פעם אחת. וגדולה מזו שאם לא בירך אשר יצר עד שהחוקק להטיל מים שנית, שוב אין לו לברך על הראשונה עד שיטיל שנית ויברך פעם אחת אשר יצר, ותו לא ע"ש. ועיין סק"א מה שכתבתי בשם חשבונו מהר"א נחום ז"ל (שכתב כן). וכחכב בכרכי יוסף (אות ג) דמי שהטיל ונמלך והטיל פעם שנית ואחר זה נספחם אם בירך אפילו פעם אחת אמ לא. לא יברך כלל דשם בירך, ולדעת האחרונים בברכה אחת סגי ועתה יברך ברכה שאינה צריכה ע"ש, ובמחזיקי ברכה כתב הטעם שאין לומר כזה ספק ספיקא ולהצריך ברכה ע"ש:

ח (א) יתעטף. עיין באר היטב. ור"ל הטלית קטן. ומוכח שלא היה דרכם לישן בטלית קטן, וכמבואר בסיומן כ"א (סעיף ג ברי"א), דאיכא דעות שאסור לשכב בטלית קטן, אלא שנהגו להקל ואמנם בשם האר"י ז"ל (פרי עץ חיים שער הציצית סוף פ"ק א) כתבו שיש לישן בטלית קטן ושם אכתוב כזה: (ב) מעומד. עיין באר היטב. ומה שכתב שחלקו על הבית יעקב, כן מבואר ג"כ בשאגת אריה סימן ל"ב שכתב שכבא לברך על הטלית, צריך לברך בשעת

חכמת שלמה

ח (סעיף א) ויברך מעומד וכו'. ג"כ עיין מה"ק (פ"ק ט, מה שהקשה מהלך דמנרן מיוצב. ולא קשיא מיד, דיש לומר דמ"ל מקו, דמנרן המנהג כן הוה הכרעה, ולא המנהג מיוצב הוה הכרעה נמי מיוצב, אבל אם המנהג מעומד או גם הכרעה מהיה מעומד. ונפטר לפי מה שכתב (ההד"ק) א [מ"ה] ימי משולח קפ"ד [מ"ק] ו' דכתיב דהו דלורייא ודנרנן ימי, ממנרין אף דנרנן, מהלך דלא למו לנלווי דנרנן, ל"כ הכי נמי סתם, הכי המנהג הוה מעומד, אם יברך מיוצב אפי' לנלווי דנרנן, דנרנן, לכן חקנו דגם הכרעה הוה מעומד:

ביאור הגר"א

ח [א] וסעיף אן יתעטף. ר"ל דהעיוטף ג"כ מעומד כמו שכתוב בסמ"ק סימן צ"ב (מהגות אות ה), דחקיעה וציצית יליפין מגזירה שוה לכס לכס מעומד דכתיב בקמה ואמרינן אל חקרי בקמה כו', כמו שכתוב ברא"ש בסוף ערבי פסחים וסימן מא, וסימן עצי"ת ה' לעולם תעמוד (מהל"ט ג, יא): [ב] ויברך. נראה ליתן טעם למה בקצת מצות אין מברכין, א' כל מצוה שאין בה מעשה כגון השמטת כספים, ב' שאינה חלויה כולה ביד עושה כגון צדקה שמה לא יקבלנו, וכן משפט שמה לא יקבלו הבעלי דנינים וכו'. ג' מצוה הבאה ע"י עבירה כגון השבת גזילה שלא צונו לגזול כדי להשיב, וכן על מיתות כ"ד שהי' חס על בריוחיו ואינו חפץ כו', וכמו שכתוב (ברכות נא, ג) אין מברכין על הפורעניות, ומהאי טעמא אין מברכין על מים אחרונים, ומתנת כהונה דלאו איהו קדיש דמשולחן גבוה קדש וכו' יג, א, ועל חלה וכו'. ומכאן מברכין על הפרשתה, ובמה שכתבתי לעיל שמה לא יקבלו כולל מצות הרבה, כגון כיבוד אב ואם, דאם מהלו מחול ומעיקרא, וכמו שכתוב בכתובות מ' ע"א היכא אמרינן כו', וכן מצוה הבאה בעבירה, כמו שכתוב בריש פ"ק ט' דב"ק וצו, א, ועיין באבודרהם הלכות ברכות (עמוד יז), ובחשובות הורב"ן (המחשבות) סימן קפ"ט בשם ראב"ד ר' יוסף פלט: [ג] מעומד. כתב בארחת חיים (מהלכות ציצית סימן כו) בשם הירושלמי ג', כל הברכות מעומד ופירוש הוא דברכת המצות קאמר, דאי אפשר לפרש על ברכת הגהנין, דהא אמרינן (ברכות פב, א) ישבו כל

באר היטב

ח (א) יתעטף בציצית. מיד אחר נטילת ידים. (טור) [מ"א ס"ק א]: (ב) מעומד. והוא הדין העטיפה יהיה מעומד [מ"א ס"ק ב]. נמשכות צ"ת יעקב סימן פ"ח פסק דמנרן אחר העטיפה, שלא כמנהג העולם ע"ש.

הגהות רעק"א

נמקום מטוקף, עיין סימן מרי"ג סעיף ג' ובמ"א סוף סימן רכ"ז: ח (א) (ש"ע ס"א) ויברך מעומד. עיין ט"ו לקמן סימן מרמ"ג סוף דבריך אחר העיוטף, ואל"כ רכב כאן [מ"ק א] כחכב לנרן כבעת העיוטף, ומתשובה שאגת אריה סימן ל"ב כחכב לנרן קודם עיוטף כשלאו הטלית צידו להטעף ט: (ב) (פ"א פ"ב) דאינו עושה א"א לתקן מאכ"ל. לפ"ו גם נרכת השמיטה און צריך לנרן מעומד, אף גם צ"עית על זמן שאינו לושט טלית זה ד' נפשות אינו מחוייב להטעף צ"עית, מ"מ אחר העיוטף חל עליו מלות עשה לעשות צ"עית, ולא משום שיקון העבד, דליכא איסור על העבד ליתך בלא צ"עית אלא דמוטל עליו מלות עשה לעשות צ"עית עיין לקמן סימן י"ג [מ"א ס"ק ט] ודוק: (ג) ויש עיין מה שכתבתי סימן תקפ"ב, -תקפ"ה. כ"ל, ועיין סימן מרמ"ג סוף פ"ק ה' צטנא ומ"א ע"ס סק"י"ג ונסימן מר"ן [סעיף א] ומ"א ע"ס סק"ה ופ"ד ר"ש סימן רס"ה טה"ה:

מחצית השקל

צריך שיעור, דאפילו לא הוציא רק טפה אחת צריך לומר אשר יצר, וכמו שכתוב (באן) בסוף הסימן, וברכה שאינה צריכה שיעור היא חשובה יותר וצריך להקדימה:

ח (פ"ק א) יתעטף כו'. מיד אחר נטילת ידים. אפילו כשמשיכים קודם אור היום, והטעם כדי שיתעטף מיד במצוה וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך, וכמו שכתוב סוף סימן זה [סעיף טז]: (פ"ק ב) מעומד. פירוש הברכה והעטיפה. דבטור כתב וזה לשונו ומיד כו', יתעטף בציצית מעומד, הרי שכתב שהעטיפה יהיה מעומד. וגם בירושלמי ג' יליף העטיפה בגזירה שוה דבעינן מעומד, דבציצית כתיב (מכרז טו, טז) לנכס ובעומר כתיב (ויקרא כג, טז) לנכס, ובעומר כתיב (דברים טו, טז) בקמה ודרשינן בקומה. ומנייה יליף

הגהות והערות

ח א. במ"א ע"ס לא הפל דין זה בשם הרמב"ן, ועיין שו"ת טוב טעם ודעת לרבינו מהרד"א תלחתי מלך א סימן רמז ש"כ הפל דין זה מהמ"א בשם הרמב"ן וצ"ע: ב) בירושלמי שלטנינו ליהא. ועיין ארזות חיים הלכות צ"עית סימן כו שהכל דברי הירושלמי אלו, ועיין

פרי מגדים

וכחב סמ"ג בסעודה יטול ידו אחת (ישפשף) [אותה שישפשף] בה. וההיא דקידוש תרצה הב"ח ז"ל (רי"ה וכל) דלמסקנא לא פלוג ומשפשף רק ביד שמאל. וזה אינו, דלקנת אסור בימין, אבל שפשף רשאי כדמכחב סימן מ"ג [סעיף א] בתפילין בבית הכסא

משבצות

ורדישה (שם) ואם נאמר דספק ספיקא מחייבו ברכה כמו שכתב הלחם משנה פרק ד' מהלכות ברכות הלכה ו' אתי שפיר, דספק ספיקא הוה, שמה הלכה טיבולו במשקה מברך, ושמה הלכה כיש אומרים [בטור] בסיומן (ד') [ז] [דמברך על נטילת]. וא"כ

זהב

וכחב סמ"ג בסעודה יטול ידו אחת (ישפשף) [אותה שישפשף] בה. וההיא דקידוש תרצה הב"ח ז"ל (רי"ה וכל) דלמסקנא לא פלוג ומשפשף רק ביד שמאל. וזה אינו, דלקנת אסור בימין, אבל שפשף רשאי כדמכחב סימן מ"ג [סעיף א] בתפילין בבית הכסא

פרי מגדים פתיחה להלכות ציצית.

7

הגהות והערות על הפרמ"ג

מצות עשה אחת, והיא, לעשות ציצית על כנפי הכסות, וכיאר מצוה זו פרקים אלו. הר"מ ז"ל [מנין המצוות ריש הלכות ציצית]: ואני ההדיוט הכותב רואה כי בזמן הזה שאין לנו תכלת יש מחלוקת אי ציצית בזמן הזה דין תורה או דרבנן, דהרי בעל המאור ז"ל במסכת שבת דף כ"ה ב' יב, א' כתב וז"ל, והוי יודע שרעתינו (אינו) נוטה שהתכלת (אין) מעכב הלבן, והביא דברי ר' שמעון קיראה שהשמיט בהלכות ציצית שלו משנה (מנחה לה, א) דתכלת אין מעכב [הלבן] כו', (הוא בה"ג ר"ש קירא ז"ל ליש מפרשים) א, ומכל מקום סיים שלא מלאו [לבן] כן, ועיין מלחמות שם הדיוצא בשבת לרשות הרבים [בלבן בלבד] לדעתו [של המאור] חייב חטאת, ויש לה חציון של ציצית, ולא דמי לטילת המחויבת מדרבנן, יע"ש. והנה הא ליכא להקשות איך לוכשין טליתות בת ארבע כנפות צמר לפשתים, מאחר דמן התורה חייב בציצית ועוברין על עשה דציצית מאחר דהתכלת מעכב הלבן, יש לומר כמו שכתב הב"י באו"ח סימן י"ג [ד"ה תוכי] בשם מרדכי [ה"ק, רמז תחקמר] דהתורה לא אמרה אסור לילך בגד [בלא ציצית] כו', אלא עשה ציצית. ובשבת שאי אפשר שרי מפני כבוד הבריות, הוא הדין בזמן הזה דאי אפשר בתכלת, דאין לנו. ומה שכתב [הרמב"ן לדעת המאור] חייב חטאת, איכא לעיונא כיה, הואיל ואי אפשר בזמן הזה בתכלת, ומדרבנן אמרו ולעביד לכן שלא תשתכח תורת ציצית, הוי"ן נוי בגד כשאר בגדים דמחויבין מדרבנן, יוצאין בהם בשבת א: ויש לשאול, עכשיו חסיד ובעל מעשה אי מחמיר על עצמו שלא יצאח בשבת לכרמלית ולרשות הרבים, (כי אין ברור אי לית לן רשות הרבים עכשיו, ולדעת הר"מ ז"ל שכתב י"א יש עכשיו רשות הרבים) אי מקרי הדיוט ד? או לאו. כי רובן פסקו דהתכלת אין מעכב הלבן, ועיין בתוספות יום טוב פרק [ד] בתוספות יום טוב פרק [ד] ד"ה [ד] אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו [וכו']. להחמיר בכית שמאי. אף [ד] בכרכות נ' ב' אמר רבי טרפון, שנשחקו, שב ואל תעשה שאני. איכא אפשר בשב ואל תעשה כל הרוצה להחמיר הרשות כבוד, ואפילו כדברי יחיד, ואי"ה יבואר [סימן ג]. ועיין בסימן י"ג בב"י [ד"ה ארבע] בשם תשובת הרא"ש [כלל ב סימן ט] יש מחמירין, יש לומר [ד] בסו"ט סכרת ר"ה והרמב"ן ז"ל, ועיין סימן ש"א בטור [נג. ב] פסק דאין מעכבין, ועיין עטרת זקנים סימן [מ"ג] [יג"ה ס"ק] א' פירש האידנא הוה אמנא דבטילי, קמ"ל ובאמת בב"י [שם] הביא בשם פירוש רש"י [שבת קל"ט, ב ד"ה תשיכין] כן, וכתב שיש ציצית כן, דא"כ בטעף א' [שם] היה לכתוב זה, ובטור נמי, אלא פשיטא כמו שכתב המ"א [שם ס"ק ג] ואחתרא קאי, דעכשיו תכלת אין מעכב הלבן. ועיין ר"מ [ציצית] פרק שלישי הלכה י"ד אם נתכסה ולא הטיל ציצית, הרי זה ביטל מצות עשה, אין נוגד לסברת המרדכי בב"י [סימן] [מ"ג] [יג"ה, ה"ל], כי בחול דאפשר לעשות ציצית עובר בכיסה כלא ציצית, כי היה לעשות ציצית, ובפנים [אשל אברהם יג אות ט] אי"ה יבואר: שא"ה, מי שלבש כלאים בציצית בזמן הזה אי לוקה מן התורה או לאו, ובחדושינו [ראש יוסף] למסכת שבת כ"ה ב' [ד"ה סיון ה"ה] נסתפקין הארכננו, אקצו. כי קיימא לן כדריש לויש [נימוח, כ] בן כל מקום שיכול לקיים שניהם אין [עשה] [לא תעשה] מן התורה, כדמוכח ביבמות כ"א [ע"א] אלא בעלו קנה, יע"ש. וא"כ יש לומר דלוקה, ונפקא מינה דמפסק לעדות מן התורה [עיין ש"ך י"ד סימן ט"ו סי' טו], או אין לוקה. והנה מרדכי הר"מ ז"ל פרק שלישי מהלכות ציצית הלכה ו"ו משמע דכלאים בציצית מן התורה מותר, לא מטעם דחייב, שכתב כן ומה הוא לעשות כו', בדיון שיהא מותר, דכלאים בציצית מותר שהרי אמרה תורה לפשתן עשה תכלת, היינו [משום] דפוסק דצמר ופשתים הוא דחייבין מן התורה, לא שאר בגדים, איכא בלאו סמיכות מוכח [דש"ר] כמו שכתוב בגמרא [שם ד, ב] בגדיהם [במרדכי טו, ל] תכלת עמרא הוא ומצותו בכך, לא מטעם דחייב, ועיין במנחות מ"ם א' בתוספות ד"ה כיוון כתבו מזה דכלאים הותר מן התורה בציצית, יע"ש. וזה תליא בפלוגתא אי שאר בגדים מן התורה חייבין כלאים רק מטעם דחייב מסמוכין, מה שאין כן לפסק המחבר [סימן ט סעיף א] בגדים הם צמר ופשתים כתנא דבי רבי שמעאל [שבת נו, ב] ומצותו בכך. וכתבנו בחדושינו פורת יוסף יבמות ד, ב ד"ה וכוה דעשה דחי לא תעשה נפקא לן מעצם לא תשברו בו [שמות יב, מ] דלא דחי עשה כו', ושאי על עשה דקדשים דחמירי כמו שאמר רבא זבחים צ"י ב', וא"כ הדבר בספק אי לוקה מן התורה או לאו, דרישה סימן ט' ד"ה א' בסוף כותב כלאים מדרבנן, יע"ש: והוי יודע שיש מחלוקת עתה במנין החוטים אי צריך לעשות מן התורה ארבעה שהם שמונה, כי בזמן שאין תכלת עושה הכל מלבן, ויש אומרים דדי מן התורה שני חוטי לבן ואנו עושים הארבעה זכר לתכלת, עיין בב"י סימן [מ"א] [יא] [טו, א ד"ה והשתא], ובתוספות ריש פרק התכלת [מנחות לה, א] ומנהיגו כרש"י [שם ד"ה התכלת], וא"כ אם אין לו כי אם שני חוטים כפולים בכל כנף, צ"ע אם להטיל או לאו, ומיהו ציצית לאו ממצות חובה הם, אלא אם לוכש בגד ארבע כנפות או מחויב בציצית, ומספיקא לא ילבש, דשמא הלכה כרש"י ונמצא עובר בעשה. ומיהו בשבת שיושב בין הקהל ונפסקו ציציותיו מבואר [סימן יג סיף ג וכהנה] בהאי גזווא דאין צריך להפשיט, אבל בחול כשיושב בבית הכנסת ונפסק שני חוטיין מספקא אם נאמר דספק תורה מדרבנן [לחומרא, וספק פלוגתא הוא אי בעינן עתה ארבעה חוטיין, או שנים סגי, הוה דרבנן, וכל דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות, דהכי "אתנו" רבנן, ובמקום כבוד הבריות לא העמידו דבריהם: ויש לנו הרהורי דברים כמה שכתב הב"י סימן י"א בשו"ע סעיף י"ב שאין להוסיף יותר משמונה כפולים, ואם הוסיף פסול, הוא מסנהדרין פרק הגוזקין [שם ב], והנה בהרס אנו נוהגים יותר משנים, ועיין חידושי הרשב"א סוכה ל"א ב' [ד"ה מאי לאון], וכבר דברנו מזה בפתיחה הכוללת [תלך א אות ל] אם כל תוסיף שייך במוסיף ממין המצוה, יע"ש. ובתוספות ראש השנה כ"ח ב' [ד"ה ומנא] בכרכת כהנים דווקא ברכה חדשה, הא משלש ברכות שאומר כמה פעמים אין כל תוסיף, ובאמת י"ל דלולב אין צריך אגד [עיינן סוכה לג, א] הלכך לית ביה כל תוסיף אם הוסיף בהרס ממין הרס או ערבה כו', דאין לומר דלמעלה אין להם שיעור רק שלא יפחות, דאיכא בציצית נמי נימא כן. ועיין במנחות [מ, ב] הא דאמר כל תוסיף הוה, מעשה לא הוה, ובב"י [סימן יג, ב ד"ה ה"ה] מזה, ואי"ה יבואר עוד [סימן י] משבותי זה אות ט, וכאן אין להאריך. גם אם יש לחלק בין המתכוון להוסיף או פסולים, אבל אם לא מתכוין להוסיף כי אם לנוי הבגד וכדומה יש לומר דלא הוה פסולים, יבואר [שם א י"ה]: גם ביושב בבית הכנסת בחול או שבת ומצא כלאים דרבנן בבגדו [עיינן הלכות כלאים י"ד סימן ש"ג סעיף א וזה] אי חייב לפשוט, פשיטא דלא, דגרוד כבוד הבריות כו' [בוכות יט, ב], ומיהו אם מוצא כלאים דין תורה מבעיא לי אם חייב לפשוט, כי לפי הגמרא מ"מ ז"ל הביאותיו לעיל [ד"ה שאלה] כלאים בציצית האידנא [אסור] רק מדרבנן, דמן התורה מישרי שרי, ובכבוד הבריות לא גזרו כל דליכא איסור תורה. או דלמא ספק ספיקא לאיסורא, שמא התכלת מעכב, ושמא כלאים בציצית רק דחוויה, לא הוחר, ומחויב לפשוט. עיין מנחות מ"א [מ, ב] הוספת ד"ה תכלת, משמע הותר לגמרי, בהטיל ציצית על ציצית, ובחיבורי [ראש יוסף] חולין דף ק"י [ע"ב ד"ה בא"ד], יע"ש, ואי"ה יבואר:

- (א) לברור וזוהו מנחם סי"ג, להא מטולו של ר"ש הלכות ציצית להודות מה כבודו הפעוט:
(ב) גירסת מגד שמים "צנני":
(ג) ש"יין אהל אברהם סימן יג אות כ:
(ד) ע"פ דברי הרשב"א שכתב פרק א הלכה ב כל הפעוט מן הדג ופשהו נקבל הדיעו, ועיין ללן סימן לג גמ"א ס"ק ג, ובסימן תעב גמ"א סוף ס"ק י ובגמ"א ס"ק ג, ועיין בסימן מלג סעיף א סה"ה ונשאלו כל"ס שם:
(ה) תיקון המגד שמים:
(ו) כוונתו לנרישה שם אות א, ד"ה וזה ב"כ, שהל"ך צענין, וכן ה"ן המגד שמים. ועיין פרישה אות א סה"ה רק לא פלוגתא בספקים, ויש גורמים סימן יג אות ב, שגם שם כתב צענין וה, ע"פ:
(ז) תוקן ע"פ מגד שמים:

יד אפרים
ח (מ"א ס"ק) עיין מה שכתבתי סימן תפ"ה. כ"ל:

משבצות זהב

(א) מעומד, עיין ט"ז. כ"י [ד"ה ומי] בשם סמ"ק [סימן צב בהג"ה] ח א יתעטף. עיין מ"א. ועיין צ"ח [ד"ה ומי], שלל ילך לעסקיו אלל מיד יתעטף צלילת אחר נטילת ידים, ואפשר לומר מיד, שלל ילך לרצו אמות נלל צלילת, וקודם נטילת ידים אין ללבוש צלילת כי ראוי ללבוש עובר לעשייתן ממש לכתחלה, עיין סעיף י'. ומיהו לדין דמנכרין על טלית גדול להטעף ומתכוון לפטור זה, אין צורך, אלל ילבוש חלה קודם נטילת ידים. ועיין מ"א [סימן] ד' [ס"ק] א' בשם סדר היום [סדר כוונה נטילת ידים] דלא יגע במלבושו קודם נטילת ידים, אחי שפיר מה שכתב ומיד אחר נטילת ידים יתעטף כו': ב מעומד. עיין מ"א. נטור כתב יתעטף מעומד, והמחנך שיה וכתב יתעטף ויכרך מעומד אפילו הכרעה מעומד, והעשיה

לבושי שרד

(ב) מ"א ס"ק אחר נטילת ידים. לכאורה הטעם דקודם נטילת ידים לל, היינו כדי שיוכל ללבוש עובר לעשייתן ממש, עיין בסעיף י"ד. ולפי זה אין

זור בשם נעל
 זר [צ"ל] שער י. חלק
 ז:]
 זרונת הדשן [סימן]
 זמרי"ק [שרש]
 ז. והגורל [סימן] כה.
 ז' י"ם מהר"ל החדש
 ז' ומהר"ל אבוהב
 ז' לצור. נמק"י יוסף
 ז' כד"ה אמה. מהר"ם,
 ז' ש"ת מהר"ל אור זרוע
 סימן ד' [י"ז]:

ציימן סימן מה). ובכתיב [פרי עץ חיים שער הציצית פ"א] כתב שצריך להחטט עד פיו כענין הפיה הישמעאלים כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתעטף עד החזה פנים ואחור. וכן כתב ב"ח [דברי המדות ה"ק צ"ח אות ע] שצריך העיטוף בגוף, עיני סימן י' סעיף י'. ג במצ"ת.
 וכתב בכוונות [שער הכוונות ענין הציצית דרוש ה"ו] שהצ"ח היה מכסה הטלית על התפילין של ראש, ועיני סוף סימן כ"ו, דעל כל פנים לא יכסה לגמרי: משמע בקידושין דף כ"ט [ע"ג] שחמור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית אפילו הוא תלמיד חכם, ונדף ח' [ע"א] איתא דמי שאינו תלמיד חכם, אפילו נשוי לא היה מכסה ראשו, ע"ש:

הות והערות

י"ן סימן חלק משמואל
 והב אות ג:
 א. מהלכי צמח"ס.
 ומדן ומספ"ן ז. כג:
 בא כל כו סימן י"א,
 ת חיים הלכות חפלה
 וז, כסס הר"מ. וכ"ה
 ד קטן סימן חקמט:
 הוא דפ"ר, אולם
 יחא למילה זו. ואולי
 הראשו חפלה היא
 ז"ל ע"ד כ"ה או ע"ד
 כ"ח:
 קשה בדמק אלו עור
 י שלפניו לא מוכר
 פנים קודם וכו'.
 עיני סס:
 י"ן דמשק אלו עור:
 יפסים ראשוים
 מלה "טלית".
 ת: קראקא ש"ל -
 המהורה הראשונה
 גתה הרמ"א -
 מלה "טלית"
 לדברי השו"ע,
 ה השו"ע. והנה
 - המנהג נ"י ס"ק
 אור הג"ח ס"ק ו
 אז שמש"כ העור נכס
 צעור "ומכסה ראשו
 א צלילי הראש", אין
 צלילי ראש ממש,
 של מטה. אן הרמ"א
 משה טולק וכב
 י כפוטוס גילי ראש
 י"ן עס. ולפי הרמ"א,
 לא קאי אטלית כלל.
 ולע"ק:
 י"ן ש"ת מהר"ל
 סימן י'
 עיני עור עס סימן ה,
 דעות מהר"ם, ספק
 מ' א"י ע"י 105:

ב [ד"ה] סדר עשיפתו (ב) בדרך בני אדם שמתבסין בבסותן [ה] ועוסקים במלאכתם פעמים בכסוי הראש פעמים בגלוי הראש (ג) [ה] [ב] ונכון שיכסה ראשו [ג במצ"ת]:

צקמה פירוש נקומה: (ב) בדרך בני אדם. אע"ג דגבי אצל [מ"ק טו, א] זעין עטיפה שיכסה גם פיו, היינו מדמכ"ב [יחזקאל כד, יז] ולא הטעה על שפס, אצל לענין ציצית, אע"ג דמבדכין להטעמף, מ"מ היינו כסוי דכתיב [דברים כב, יז]. אשר חכמה צה, כדרך מנהג בני אדם להחמיקו:
 (ג) ונכון שיכסה ראשו במצ"ת. צעור כמז ומכסה ראשו שלא יהיה צלילי הראש. ופירש צו צ"י [ד"ה ומכסה] שלא יהיה צלילי הראש מטלית של מטה, שצריך שיכסה ראשו צלילי, לקיים מטה

מן המוצר עכ"ל. וז"ל דרכי משה [אות ב] אף כי מטה לשמוע דברי צ"י ופירושו, מכל מקום נראה לי דמה שכתב רבינו הוא כפשוטו, שלא יהיה צלילי הראש, כי בלא ציצית אין איסור לילך בגלוי הראש, רק מדת חסידות, כמו שכתבתי בסימן ז' [אות ב] בשם הר"מ י"י. ולכן כתב בשעת עטיפה ציצית צריך לכתוב ראשו עכ"ל. ולעד"ג דלדרכה צה רבינו להזהר שיהיה נוהר כל כך בציווי הראש, א"י אפילו בשעה שמתעטף בטלית של מטה, צריך שלא יזו ממנו כסוי של ראשו. והטעם שטלית של מטה פעמים הוא מסולק מראשו, כמו שכתב רבינו בשם העיטור [שער ב חלק א], ונמצא שיהיה אז בגלוי הראש, אצל לא הקפיד רבינו שיהיה הטלית ג"כ על הראש, מטעם מטה ציצית: ובענין עיקר הדבר אם יש איסור להיות צלילי הראש, כתב רש"ל בתשובה סימן ע"ב, דאין איסור מצד הדין, דלא כמהר"ל [נדרונת הדשן סימן י]. וראשייתו ממה שצ"ע ויקרא רנה אמור מ, ון גבי ק"ש, שאמר הקב"ה לישראל הרי לא הפרחתי עליכם לקרות פרוצי הראש, משמע דאין איסור בדבר. וכתב עוד דמדת חסידות הוא לבד, מדאמרין פרק כל כתבי [שנת קפ"ח, ב] תימי לי דלא מסגינא ד' אמות בגלוי הראש, ודוקא הליכת ד' אמות. ומסקנא דמ"מ אפילו בלא חפלה יש לזהר, מאחר שהעם חופסים אוחז לקלות ולפריעות, ובשעת הלימוד אם העגד כבד עליו, יכסה ראשו בצגד דק או משי. ואפילו יראה לצרך צרכה הנהנין, והוא צלילה שאין לו כוונת, או באמצעי, די לו במה שמכסה ראשו בידי. אף שלענין מכסה אח לבו, [ה] לא סגי בציווי היד [סימן עד סעיף ב], [ג] כמו מהר"ל, היינו מטעם שדרך האדם לנסות לבו בידי, ולא יוכל שצריך לנסות לבו, אצל למעלה מראשו שהוא ניכר, די צרך דפרט באקראי בעלמא עכ"ל. ולי נראה שיש איסור גמור מטעם אחר, דהיינו כיון שחוק הוא עכשיו בין העכו"ם, שעושין כן ממיד חייך שיושבין פורקין מעליהם הכונת, ואם כן זה נכלל בכלל ובחמיקה לא תלכו ויקרא י"ח, ג]. כל שכן בחוק זה שיש לו טעם, דציווי הראש מורה על יראת שמים, כההיא דקוף שבת וקו, ב] כפי רישך כי היכי דליהוי עלך ציומא דמרה, וכן בקידושין דף ל"ג [ע"א] ההוא גברא דלא מכסי רישיה, אמרו כמה חז"י האי גברא כו', וכן כתב בספר המורה [נצרכים] פרק ג"צ חלק ג' גדולי חכמינו נמנעים מלגלות ראשם, להיות השכינה חושפת וסוככת אוחז, וכן היו ממעטים דבריהם לנחת הכוונה כו' עכ"ל. ודאי ירחיק עלמו צה, וימר שאלו חוקותיהם, אצל מכל מקום מה שכתב רש"ל דדי בציווי היד על הראש ודאי די צה אף למסקן חוקות העכו"ם, כיון שהוא מורה צה שאסור לו לישב בגלוי הראש. אצל לא יועיל לענין שיוציא דבר קדושה מפיו, וכמו שכתבתי בסימן ע"ד [סיק ד], וצ"ע. כן נראה לי:

מגן אברהם נ"י
 אורח חיים ה ציצית
 סימן מ"ז

שערי תשובה

שמחוקי בידו ורוצה להחטטף בו, לא בשעת עיטוף, דאין זה עובר לעשייתו, כיון שכבר חלה עליו מצות ציצית, מדמכ"ב [החטטף בציצית, ע"ש. ובש"מ ציבור וף ל"א, ב] כתב לענין הברכה להחטטף, לדעת הט"י סימן (ח"מ"ב) [תרגמ] [ס"ק ב] והביט יעקב, נראה דסבירא להו דעיקר המצוה בקראת כשמשליך הכנפות. לאחריו אחר העיטוף, ולכן טוב לברך סמוך לעיקר המצוה, כמו שכתב הרשב"א ח"ב סימן רע"ז לענין מילה, אך יש לנהוג שבכבוד הטלית בידי יברך, וחיכף ילבשו דרך אחריו על ראשו ועל גופו בבב אחת, ואחר שלבש בדרך הזה, יעלה הכנפות על צווארו, והחטטף כעטיפה ישמעאליים כדי הילוך ד' אמות, וכן נהגין אנשי מעשה מיקרי ירושלים, ע"ש: (ג) ונכון שיכסה. עיין באר היטב. ועיין במשאת בנימין סימן מ"ח עוברי דרכים שמנהיגין הטלית כשהוא מקופל ומשלישם סביב צווארם על כתפיהם, בענין שקצה האחד כשהוא מקופל עם הציצית יורד לפניו מימין, וקצה השני עם ב' ציצית יורד משמאל, אין יוצאין בכי האי גוונא ידי מצות ציצית, וגוערין בהם, דכבי האי גוונא לכילי עלמא לאו עיטוף הוא, ע"ש. וכתב בדבר שמואל סימן קכ"ג עטיפה הטלית מצוה שיהיו הטלית על הראש, ולא על התפיס לבד. ובמקום לעשות כפי מנהג המרוכים, ע"ש. ונראה, דהיינו אחר הברכה בשעה שהוא עטוף בו להתפלל, אבל בשעה שהוא מברך עליו, ומחטטף בו מיד, או בעת שהוא יכסה ראשו בטלית, ולא יסמוך על השלכת הטלית על כתפיו לבר, ובוה אין לו להשיגו במנהג המרוכים שהוא מנהג בטעות, שלא יצאו ידי חובת ברכה, כמו שכתבתי בשם המשאת בנימין. וכן כתב ג"כ הרדב"ו ח"ב [ח"א] סימן ש"מ. שאותן שאין מכסין הראש עושין שלא כדיו, וכן נהגו, ומנהג אבותינו תורה היא, ע"ש. ובדבר שמואל שם הזכיר מתשובה זו של הרדב"ו, ע"ש: (ג) מליחות. וכתב החשב"ן ח"ב סימן מ"ם, לעולם יש לברך להחטטף בציצית, בין על טלית גדול או קטן, בין דרך עטיפה ובין דרך מלבוש, ויש בכלל מאתים מנה, והוא הדין שאם רצה לברך ללבוש הרשות בידו, אלא שאין ניכר מברכותו שהוא תלמיד חכם. ואנו נוהגין לברך להחטטף, אף בשלבוש דרך מלבוש, ע"ש. ועיין לקמן סיק ו', שדעת הרמ"א לברך על מצות. ונראה דאם לובש טלית

והיד אהרן [הגה"ט] וצ"י מי"א [הגה"ט] אות א] חלקו עליו. והיד אהרן העלה לאחר שסס הטלית עליו, אלא שלא עס הציצית בידו, רק השליכו לאחוריו, יוכל לברך ע"ש. עיין הרמ"ע מפלתי סימן ק"ב [שאלה ז]. ונמשכות דברי טעם [חלק א"ת] סימן ג': (ג) ונכון שיכסה. וז"ל לנסות ראשו ממחלת התפלה עד קופה, כדי שיחפלה צלמיה. עיין הרדב"ו ח"א סימן (קל"ז) [שמג] ונדבר שמואל סימן קכ"ג. כתב בכוונות הצ"ח ז"ל היה מכסה הטלית על התפילין של ראש. ועיין סוף סימן כ"ו, דעל כל פנים לא יכסה לגמרי מ"א ס"ק ג]. בשעת עטיפה יזרוק כל הדי ציציות לצד שמאל, כעטיפת ישמעאליים, כדי הילוך ד' אמות. עיין הרדב"ו ח"א סימן תקנ"א ח"א [סימן אלק] ונבחרות קטנות מ"ב סימן ס"ג ויד אהרן [הגה"ט]. ובחינת הטלית עד החזה, ומשם ואילך בחינת הציצית [שער הכוונות ענין הציצית דרוש ב]. ואותן המניחין

באר היטב

באר היטב
 סימן מ"ז

לבושי שרד

כותה נטילת ידים. ואע"ג דכתב עס שצמרתא [נרכוס מ, ב] לא משמע כן, אלא דמותר ליגע בצנדי. יש לומר דדיו זה של סדר היוס מומרת האחרונים הוא, וממילא דלדינא דגמרא, היו לובשין הציצית קודם נטילת ידים, כשלא שכן ערום.

לבושי שרד
 לשיטתיה, דבסימן מ"ו [סיק ב] הביא דברי הגמרא להלכה, מנוצר דלא סבירא ליה כבוד היוס, ממילא יוכל ללבוש קודם נטילת ידים ולבדך, כשלא שכן ערום. ואין להקשות אמתבר בסימן מ"ו, איך כתב עס סתמא דלבוש מלבושיו קודם נטילת ידים, ולא הביא דברי הגמרא להלכה, מנוצר דלא סבירא ליה כבוד היוס, ממילא יוכל ללבוש קודם נטילת ידים, כשלא שכן ערום.

אורה חיים למעלה למשכיל . אורה צדקה וחיים

Stein, Jacob Meshullam

ספר

ישועות יעקב

חיבור יקר על שלחן ערוך

אורת חיים

חלק ראשון

אשר חיבר מרן הנאמן אמיתי רבן של כל בני הגולה נור החכמים הדרת נאונים יחיד בדורו אין על עפר משלו יעקב משלם וצוקלהיה . בהרב הנאון החסיד האמיתי המקובל אלרי המפורסם בכל קצוי ארץ המנוח מיה מדרכי זאב וצוקלהיה אביד דקק לבוב והגליל .

הספר היקר הלו נרמס זה זמן כבר כשנת תקס"ט וכעת יאו מכייד טלם נודבנו והראשונים סמו חמו ורבים מתאזים לתורתו החגיגה והוכה . עתה העיר רי את רוח נכדו הרב הנאון הגדול בקי בכל חררי תורה . ניי מיה מויה צבי הירש אורינשמוון ניי , להביאם שנית לבהיד ובער בק שכלו את כל הקמשונים שנמלו ברפוס הראשון והראה את המים משים והירושלמי , והסוף נטף משלו כמה שוית חודושים יכרים : חכות דמכר הקדוש יעסיד לו שלא תמוש התורה מני דיעו וספי זרע זיעו עד עולם אמן סלה

יעמברג

אורה צדקים כאור נורה לחדוד באור חיים

אורה חיים אורה חיים אורה חיים

בד ויש מחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

הלכות (כז) שחיטה (כח) ומקרי קטן לענין זה עד
(כט) שגשגה צד מנוה דהיינו כן שלש עשרה שנים ויום אחד
בד (כס) (כז) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
(מז) פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא

ע"כ: כמ"ש שחיטה
בשרה. י"ד דל"ן הצרכה מעכצת
דיעבד כלקמן ריש סימן י"ט,
ועיין מה שכתבתי שם (ס"ק א):
פ"ב אם הוא מומחה. הא דלא
כתב גבי מדבר ואינו שומע אם
הוא מומחה, משום להכח
לשמועין דשוחט אפילו לכתחלה
הוצרך לומר אם הוא מומחה, וזה
פשוט לפע"ד. והב"ח כתב

י"ש שם (מוליך)
סימן ג) מדברי
ז (שחיטה ד ט)
פרק קמא
ה (משנה ט) ומהא
דף טו (פ"ב) וכן
! העיבור שמיטה
כ"ז: ט'
א זו שם, ועיין
ימין יט (שפי"א):
זה שם:

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא
(י"ט) יודע (כז) למהר:

(ל) חרש המדבר ואינו שומע (י"ט) לא ישחוט מפני
שאינו שומע הברכה (לא) ואם שחט אפילו
בינו לבין עצמו כמ"ש שחיטתו (כח) כשרה:
(ל) לא (כט) מומחה (ל"ג) שחט אפילו לבתחלה
(י"ז) פ"ב אם אחר (ל) מברך:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

י"ש פ"ב אם
י"ש פ"ב אם
נ"ה א ד"ה כתב
אור"כ בשם עיטור
כ"ה ג) ואז ודע
שם רבינו יואל
ה סימן ח"ק פ"ג:
ר"ש (מוליך) רמז
שם הלכות אר"ן
הלכות שחיטה
דמי לקטיל הלכות
ובהגהות אפ"ט
ז (מוליך) גטריס
ח, א אות ט':

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא

(י"ט) יודע (כז) למהר:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

זוה דהערות
זוה ריגל נדפסה
ה"ו: ז"ל, למרן
לשם י"ט לומר,
ל קטן לאלול על
הוא מדבר, וי"ט
י"י הפיל זה צד
מן המורה, ומה
שם הפסוקים שז
ד"ש י"ט לתקן, כי
ע"י כוונה ודלתי
סימן י"ז שפי"ק
גל שחיטה לא ע"י
ל"ג וגם משנה קטן
למשנה אם עשה
דשכ"ה, א"ל
וכ"ס קמח משנתו
ואפילו להרש"ט
טו"ט
טו"ט על גבי
סימן י"ט שפי"ק ז'
שחיטה (ד' א"ת):
הרש"ט האלו לא
לגבי טו"ט ל"ט
ז"י עי"ט ט"ל
הלכות ספר מורה
י"ן ה"י ב"י
פ ד"ה ר"ה טו"ט
אל הדברים, ועיין
ז"ל מדבר ובהגהות
ק"ה שנה צ"ח:
י' על הע"ט סוף
ל"ג ופתי
ס"ק ד':

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא
(י"ט) יודע (כז) למהר:

(ל) חרש המדבר ואינו שומע (י"ט) לא ישחוט מפני
שאינו שומע הברכה (לא) ואם שחט אפילו
בינו לבין עצמו כמ"ש שחיטתו (כח) כשרה:
(ל) לא (כט) מומחה (ל"ג) שחט אפילו לבתחלה
(י"ז) פ"ב אם אחר (ל) מברך:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא

(י"ט) יודע (כז) למהר:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא
(י"ט) יודע (כז) למהר:

(ל) חרש המדבר ואינו שומע (י"ט) לא ישחוט מפני
שאינו שומע הברכה (לא) ואם שחט אפילו
בינו לבין עצמו כמ"ש שחיטתו (כח) כשרה:
(ל) לא (כט) מומחה (ל"ג) שחט אפילו לבתחלה
(י"ז) פ"ב אם אחר (ל) מברך:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

זוה ריגל נדפסה
ה"ו: ז"ל, למרן
לשם י"ט לומר,
ל קטן לאלול על
הוא מדבר, וי"ט
י"י הפיל זה צד
מן המורה, ומה
שם הפסוקים שז
ד"ש י"ט לתקן, כי
ע"י כוונה ודלתי
סימן י"ז שפי"ק
גל שחיטה לא ע"י
ל"ג וגם משנה קטן
למשנה אם עשה
דשכ"ה, א"ל
וכ"ס קמח משנתו
ואפילו להרש"ט
טו"ט
טו"ט על גבי
סימן י"ט שפי"ק ז'
שחיטה (ד' א"ת):
הרש"ט האלו לא
לגבי טו"ט ל"ט
ז"י עי"ט ט"ל
הלכות ספר מורה
י"ן ה"י ב"י
פ ד"ה ר"ה טו"ט
אל הדברים, ועיין
ז"ל מדבר ובהגהות
ק"ה שנה צ"ח:
י' על הע"ט סוף
ל"ג ופתי
ס"ק ד':

ביאור הגר"א

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא
(י"ט) יודע (כז) למהר:

(ל) חרש המדבר ואינו שומע (י"ט) לא ישחוט מפני
שאינו שומע הברכה (לא) ואם שחט אפילו
בינו לבין עצמו כמ"ש שחיטתו (כח) כשרה:
(ל) לא (כט) מומחה (ל"ג) שחט אפילו לבתחלה
(י"ז) פ"ב אם אחר (ל) מברך:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

אוצר מפרשים

בכח (כט) ויש מחמירין שלא לתן קטלה למי שהוא
פחות מנן שמונה עשרה שנה דלא גברא צד דעת הוא
(י"ט) יודע (כז) למהר:

(ל) חרש המדבר ואינו שומע (י"ט) לא ישחוט מפני
שאינו שומע הברכה (לא) ואם שחט אפילו
בינו לבין עצמו כמ"ש שחיטתו (כח) כשרה:
(ל) לא (כט) מומחה (ל"ג) שחט אפילו לבתחלה
(י"ז) פ"ב אם אחר (ל) מברך:

בזמן שחמירין בו. כתב מהרש"ל שם סימן א' דמה שנהגו
שלא לתן לנתי מה שהוא פחות משמונה עשר, הכל לפי מה שהוא
נער, כי לפעמים ימצא הנער צעל מורה ומרד צירוף ה' רגילים
אף צעלי הוראה להרשות אוחו ולהחזיקו במומחה, על הקטע אני

מחצית השקל

מהמי אחר מצדך, ומונה הטעם ספירה ליה באמת לאור זרוע [מימן שמו נא, פ] שמצא צ"י בשם הגהת אשר"י [שם] דאילס לא יסחוט ואחר מצדך. ונראה לי חמלה ליטב מה שקשה על האור זרוע דמאי שנה מההיא דסוף פרק ראוהו בית דין [נראה שנה כט, פ] כל

שהאחר שומע גם כן, הא לאו הכי אינו יכול לנצק. הגהת אשרי [מולין פסק א סימן ג] ומצאו צ"י [נ, ד ד"ה ודע] ודרכי משה [אות י], וכן משמע בשמיעת מהר"י ווייל [נהגה], וכן פסק הב"ח [נ, ד ד"ה והרע] ושאר אחרונים. וכן משמע הלשון אם אחר מצדך, ולא קאמר ואחר מצדך, משמע

ח לשכור שהגיע לשכרותו של לוח ל"ג דינו **ל"א** בשוטה **ל"ב** ואם לא הגיע לשכרותו של לוח שוחט לכתחלה: הגה **ל"ג** ויש אומרים ששכור לא ישחוט **ל"ד** שרגיל לנא **ל"ה** לדי **ל"ו** דרסה: **ל"ז** סומא לא ישחוט לכתחלה **ל"ח** אלא אם כן אחרים רואים **ל"ט** אותו **ל"י** ואם שחט **ל"א** שחיטתו **ל"ב** בשורה: **ל"ג** ערום לא ישחוט לכתחלה **ל"ד** מפני שאינו יכול **ל"ה** לברך:

שהאחר מצדך נצלו הכי. ועיין לקמן סימן י"ט [פס"ק ג ופ"ך ס"ק ה] דזעינן שאותו אחר יכיון להוציאו: **ל"ג** דינו בשוטה. לכתחלה לא ישחוט אפילו אחרים עומדים על גביו, ובדיעבד שחטתו כשרה כשאחרים עומדים על גביו דוקא: **ל"ד** ויש אומרים כו'. כלומר ענה טובה לשכור שלא ישחוט לכתחלה מפני

הוא באם אינו יכול לנצק לדיכך אחר, משא"כ בתרומה ושחיטה דלפטר לעשות על ידי אחר אם כן אותו שיעשה המזוה יצרך, ולא נחלק המזוה לזה והבכרה לזה. ולהרא"ש נראה דגם הוא ספירה ליה דאילס לא ימרוס ואחר מצדך מטעם שזכרתי, אלא דבשחיטה נראה טעמו דאחר מצדך שפיר, דברכת השחיטה אינה צאה על השחיטה עצמה דהא אין חיוב לשחיטה אם אינו רוצה לאכול, אלא עיקר הכוונה לתת שנה למקום ברוך הוא על שאמר לנו אכילת בשר בלא שחיטה **ל"ו** ודאי כל ישראל שייך באותה ברכה שהרי על כולם יש איסור, אלא שאין מקום לנצק שנה זה אלא בשעת שחיטת שום בהמה. דוגמא לדבר שזכר צ"י [למקן] בקימן רסה [קא], ד ד"ה ומ"ש רבו בשם רב שר שלום בשם רבינו פס [פסקים], א חוספות ד"ה בלעגן בברכת להכניסו בצרית שהיא שנה והודיה בכל שעה על קדושה זו ע"ש. ומשום הכי יחא בברכת אירוסין שהתמן מארס והרב מצדך, דגם שם מצדך על איסור ערוה שאסר לכל

שרגיל לנא לדי דרסה, כי אצל ודאי מדינה הרי הוא כפקח לכל דבר, כמו שכתבו הטור והמחבר נח"מ סימן ר"ה [פס"ק כט]. ובטורם זהב [לשם] השמיט הג"ה זו, ולא ידעתי למה: **ל"ה** אלא אם כן אחרים רואים אותו. ובשלטי הגבורים [מולין ג, ד אות ג] כתב על שם ריא"ז דאפילו אחרים רואים אותו לא ישחוט לכתחלה ע"ש: **ל"ז** שחיטתו בשורה. וכתב בספר אור זרוע [מלק א סימן שסח] דקומא שלא ראה אורות מימיו אפילו דיעבד חסור לאכול משחיטתו, ומצאו הב"ח [מ, ד ד"ה וסומא]. ובדרכי משה [אות כ] כתב על הספר אור זרוע ושאר הפוסקים לא חילקו בזה: **ל"ז** מפני שאינו יכוף לברך. וגם אחר אינו רשאי לנצק כנגדו, כמו שכתבו הטור והמחבר צ"ח"ח סימן ע"ה סעיף ד' ה"ח. כיון שהוא ערום אינו רשאי לכון בברכת הפיר, וליכא למימר שומע כעונה. כן כתב בפרישה [אות ל]:

ישראל, אצל בהפרשת תרומה הוה עיקר הבכרה על מצות הפרשה לא על איסור אכילת טבל. **ל"ו** שהרי מצות ההפרשה חיוב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה עדיין, אם כן הוה מצוה זאת כשאר מצות, וכיון שאין הוא חיוב בגופו לעשות כן דלפטר לתרוס על ידי שליח לא נחלק המזוה והבכרה זה מזה אלא התורם יצרך. ומשום הכי יחא בזהיא דאילס לא ימרוס דלית ליה באמת תקנתא לנצק. ובמה שכתבתי נתיישב מה שהוקשה לבעל הדרישה [אות ז] למה יצרך אחר כאן, והלא ברכת הנהנין אם יא אינו מוציא, ומיך מה שחירך. ומנ"ס ז"ל [צ"ח] בקומתם אחרון ד"ה אם אחרן כתב גם כן דהך אם אחר מצדך דגני שמיטה פירוש אם אחר שומע לעצמו גם כן צהמה ומצדך, וכמו שכתב הג"ה אשר"י. ולי לא נראה בזה, דלס כן לא היה שומק מלפדש כן בזהיא אם אחר מצדך על שחיטה אחרת. אלא כמו שכתבתי דאין כאן ברכת הנהנין כלל אלא שנה והודיה על האיסור כמו בברכת אירוסין: **ל"ז** שרגירי צ"ב אידי דרסה. מטעם שאיצריו כבדים עליו מחמת רבוי יין ששמה. וכן ראו לנהוג כל שיינו חוק עליו אפילו לא הגיע לשכרותו של לוח. ואע"ג דלמריינן בפרק הדר [עירובין סה, א] שכור הרי הוא כפקח לכל דבריו, היינו צמידי דחלוי צדעת האדם, אבל לא צוה שחלוי בכבדות אצרוי דודאי אינו כפקח: **ל"ח** ערום לא ישחוט. נראה דלא מהני צוה מה שיערך אחר ויהפוך פניו לצד אחר, כיון דהערום לריך לכון לשמוע הבכרה והוא חסור צדך לכתחילה:

שכתבו הטור והמחבר נח"מ סימן ר"ה [פס"ק כט]. ובטורם זהב [לשם] השמיט הג"ה זו, ולא ידעתי למה: **ל"ה** אלא אם כן אחרים רואים אותו. ובשלטי הגבורים [מולין ג, ד אות ג] כתב על שם ריא"ז דאפילו אחרים רואים אותו לא ישחוט לכתחלה ע"ש: **ל"ז** שחיטתו בשורה. וכתב בספר אור זרוע [מלק א סימן שסח] דקומא שלא ראה אורות מימיו אפילו דיעבד חסור לאכול משחיטתו, ומצאו הב"ח [מ, ד ד"ה וסומא]. ובדרכי משה [אות כ] כתב על הספר אור זרוע ושאר הפוסקים לא חילקו בזה: **ל"ז** מפני שאינו יכוף לברך. וגם אחר אינו רשאי לנצק כנגדו, כמו שכתבו הטור והמחבר צ"ח"ח סימן ע"ה סעיף ד' ה"ח. כיון שהוא ערום אינו רשאי לכון בברכת הפיר, וליכא למימר שומע כעונה. כן כתב בפרישה [אות ל]:

ערך לחם למהריק"ש
סיפ"ק ב סומא כו'. ואם אינו רואה כבדי להנחין בין רוב הסימן לשחיטת מיעוטו, בכלל סומא ישמש לענין זה. ועיין לעיל על דין צ' לענין הטורפיות וסימן י"א דין א:

- ג. [ומנ"ס שם הלכה ה] דה"ש שם [מולין] וכן א סימן ה [וכן כתב בעל העיטור [שמעיה כג, ג] הטור [מ, א] מהא דעירובין ס"ה [פ"א]:
- ד. בעל העיטור [שם] הרשב"א בתורת הפסח [מ, א שער א, א, פ] וברייתא דעירובין שם, וכן כתב הטור [שם]:
- ה. משנה מולין דף יג [ע"י]:
- ו. טור [מ, א] מפירוש רש"י שם צמח"א:
- ז. שם [נשו"א] ושאר וסקים ממשנה פרק גמא דתרומות [משנה ו]:

- ציונים פרט"א
- בם ציונים מהש"ך
- ה הגהות מיימוניות ר"ק ג' מהלכות שחיטה
- אור ז' ומסות קוסטא
- לכה [א] בשם סח"ג
- זען סג קמ, ג] ובעל
- לכות גדולות [סימן עמוד
- רע"ג וכל בו [סימן קו
- ק"ג פ"א, ג] בשם טפ"ר
- הרח"ה [וכפר ד"א"ם
- [סוף] סימן קל"ו [תנז]:

- הגהות והערות
- א לפניו בספר התרומה
- לחא:
- א) דפוס וילנא דרסה
- ב) שמי דעת ס"ק לר
- ענה זו: "א"ה. אולי טעמו
- ל הערת זהב שהשמיט
- ז כיון דעדותו עות
- עוד כי לא דיק אן
- ש עוד ואם ירוס אינה
- אפסדי אפסדי וארן
- [לשם]:
- ב) מוקן לפי משמת
- על:ט:
- ג) עיין יד אפרים על
- ע"פ ה בהגה שיישב לשון
- לחם הפנים:
- ד) לחא נמ"ג, וראה
- שמי משנה ס"ק ד' וד'
- סרס על סעיף ה בהגה:
- ה) עיין שם נמ"ז ס"ק כ:

באר היטב

ל"א בשוטה. פירוש לכתחלה לא ישחוט אפילו אחרים עומדים על גביו ובדיעבד כשר כשאחרים עומדים על גביו דוקא [שם ס"ק ג]: **ל"ב** דרסה. וכתב בש"ך [מ"ק לז] דממ"א כתב כן לענה טובה, אבל מדינא הרי הוא כפקח לכל הדברים ומותר בדיעבד אם אחרים עומדים על גביו, וא בלא אחרים אם לא הגיע לשכרותו של לוח כמו שכתוב נח"מ סימן

פתחי תשובה

[יד] אידי דרסה. עיין באר היטב [ס"ק לב]. ומה שכתב זקן ומי שיריו מרתחין כו', לשון זה הוא בספר לחם הפנים [ס"ק לח], וכבר השיג עליו בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק י"ד סימן א' דשקר העיר בשם סמ"ג י"ט, ולענין דינא אף דלכתחלה יש להעבירו מכל מקום אין אוסרין שחיטתו למפרע. והבאתי לעיל ס"ק ג:

ל"ה. אבל בט"ז [מ"ק יח] חולק עליו וכתב הטעם בשיכור מחמת שצדיו כבדים עליו ואינו חלוי זה דעת אדם, וכן ראו לנהוג דכל שיינו חוק עליו אפילו לא הגיע לשכרותו של לוח לא ישחוט. ובבית הלל [מ"ק יח] האריך והתמיר מאד על השוחטים הרגילים בכך להעבירן מפני שאבריהן כבדות מחמת ריבוי שתייתן וכן ראוי לנהוג אפילו לא הגיע לשכרותו של לוח. כתב סמ"ג י"ט זקן ומי שיריו מרתחין הן מכה חולשה או מכה טבעו שגם כן ידיהם כבדות, שחיטתן רובן דרסות המה. אף על פי שאמרו ברי להם שלא דרסו אינן נאמנין מפני שהם עלולין לכך עכ"ל: **ל"ג** אותו. כתב הש"ך [מ"ק לז] אפילו אחרים רואין אותו לא ישחוט לכתחלה: **ל"ד** בשורה. כתב הש"ך [מ"ק לז] כתב שצוה אור זרוע דקומא שלא ראה אורות מימיו אפילו דיעבד חסור לאכול משחיטתו הצי"ח ה"ח. ובדרכי משה כתב דשאר הפוסקים לא חלקו בזה: **ל"ה** לברך. וכתב בט"ז [מ"ק יח] דלא מהני צוה

Kless, Ms45

ב"ה

ס פ ר

תורת הארץ

חלק ראשון

כולו ידבר מדיני מצות התלויות בארץ :
בכורים תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה
שביעית ערלה ומלאים.

ובסופו

קונטרס אחרון

חובר מאתי הצעיר בעזר היית עלי

משה בלא"א מו"ה מאיר ז"ל קליערס

החונה בעה"ק מבריה חובב"א

זהחלתי להדפיסו בשנת תרפ"ה ונמנר בשנת תרפ"ו

נדפס

רחובכ"א.

ירושלם בעה"ק

בדפוס הר"ר שמואל הלוי צוקרמן
הודפס מחדש

עם הוספות ותיקונים מכתב יד המחבר זצ"ל
ע"י בנו שיחי

ירושלים, שנת תשל"ב

מהדורה חדשה
עם הגהות מכתב יד המחבר זצ"ל
שנת תש"ס לפ"ק

בשש עשר שם בצרכה ליתיה לדרך לנצח משומד וצור"ד סי' כ"ח משמע דמוחר לדרך מושב וכיח משנה שלימה צחלה (פ"ב מ"ג) האשה יושבת וקולה לה הלה ערומה וכי דמיל דהפרשת חלה אינה מלוה כ"כ דאיו עושב אלף לתקן מאלכו דומיא דשחיטה עכ"ל ומזה מוכח דגם מדרבנן אין זה מלוה חיובית על הגברא שיהיה חיוב להפריש אף כשאינו רואה לאכול אף דתחבתי צחהילת פרק ז' דמדרבנן חיוב לתקן חיוב שלא יבא לידי חקלה מי"מ לא עבו שיהיה מלוה דל"כ גם במלוה דרבנן נראה לדרך לנצח משומד וצ"ב יש ליישב ק"ח למכ לא הביא בגמ"ט ז"ל דברי רש"י בגיטין מ"ז ע"ב שכי צפירות דהוי"מ היא מלוה דלא רמיא עליה גלגל א"כ אובלן או מוכרין וכן תוס' עליו כ"כ אמרי צינה ה"י חר"מ סי' ג' ע"ש. משום דרש"י שם מייירו מדאורייתא וכו"ל רואה להביא ראייה דגם מדרבנן אין זה מלוה חיובית וצ"פ יור"ד סי' ש"כ צ"י הביא דכישותיה ועקב דהב דברי המג"א ה"ו ומחלק דהיבא דהפטר לעבוד צעמידה אינו ראוי להיות ציטיבה ולהכי צ"ליתא מצד משומד ושאי תהא צחלה דא"ל לעמוד ערומה לכן מותר לדרך ציטיבה דעיקר הטעם דאין לנשך הוא משום שחשבו כחולו צדור ואין פחד כי לנגד עיניו אבל כשעובד הוצר תחתיה ככרה אין צ"ב שום זולזול ע"ש. ולפ"ז אין להביא משום דאין מוטל עליו חיוב ההפרשה אף כשאינו רואה לאכול :

י"ז עוד י"מ צ"ב לענין דינא אם נאמר דהפרשת הרומה היא מלוה דרמיא עליה ציטיב כו"ל למ"ד מלוה לריבות כו"ל אבל אם היא מלוה דלא רמיא עליה ורק כשהוא לאכול חיוב לתקן הטביל לא ציטיב כו"ל כו"ל צ"פ ר"ב פ"א דהרומות ד"ה הדרש והשטות דלכ"י ציטיב מישוט מקרא למעט חרש ושוטב אף למ"ד מלוה לריבות כו"ל דה היא דוקא צמלוה דרמיא עליה אבל ציטיב וחרומה דההתיור האובל אהי וחי צ"י לא שחיט ולא אביל לביט לא לדרך כו"ל עכ"ל. ועיין לקמן פ"ג אור"ל :

ג יש י"מ לענין אם נשבע בנה יצרים הוי"מ מהצוהה שנו דאין שצוטה חלה על דבר ונלוה יצוקה משום שצוטה ש"א כדליתא צור"ד סי' רל"ו ע"ש כי וצ"פ א"כ שם סי' ק"י הביא בשם רש"י הלוי דאם נשבע וצ"פ מלוה ובשעה שצוטה לא היה מוטל עניו המלוה והפטר בנה יבא עליו חיוב מלוה זו לטובל לא מקרי נצטל המלוה יא"כ גם צ"ד הרי יכול להניח כך התצוהה לעולם יג"ה יחול עניו המלוה. אונס י"ל כיון דחי צ"י לאכול הל עניו המלוה לא חל ע"ז שצוטה אף כשנשבע קודם שגומרים התצוהה דוה"ח מותר לאכול אז הל עניו שצוטה גם לנשבעניו וצ"פ א"כ שם הביא דהרש"ך וברא"מ כתבו ע"ה דר"י ה"ו ה"ו נשבע נצטל המלוה ואכמ"ל :

L

ותיבה כ"א כשרולה לאכול מכה דאמרינן צניטין (מ"ב ע"ה) דאפטרופוס מפריש בשל יתומים להאביל אבל לא להניח ואם יש חיוב מ"ע דהפרשה ותיבה אף כשאינו רואה לאכול למכ לא נתנו להאפטרופוס רשות שפריש גם להניח כדי לתקן חס כיתומים צמלוה זו וע"כ דגם צמלוה אין זה מוכן לכך לא לדרך לתקן חס הקטנים ויש לדחות דהא דאפטרופוס מפריש בשל יתומים היא משום הפקר צ"ד שהפקירו אה הפירות של היתומים לגביה דאפטרופוס כדי שיוכל לתרום דהא ממעטינן שם מקרא חס ולא אפטרופוס וא"כ י"ל דלא הפקירו כ"א מה שצריך להאביל ולא מה שיהיה להניח אף שיש צ"ב חיובן מ"מ לא הפקירו עי"ש צ"ב צ"פ א"ל חס מ"מ וגם לטעם הכי שכי כרשב"א בגיטין. שם ד"ד אפטרופוס כ"ד יתומים וני"מ אכרו לו לתרום להניח כדי שלא יחול צנכסי יתומים ע"ש י"ל דאף שיש צ"ב לתקן היתומים מ"מ מטעם זה שלא יחול צנכסי יתומים לא נתנו לו רשות לתרום :

פז והטורי זהב

על הפרשת הרומה היא על מלוה ההפרשה לא על איסור אבילה טביל עהרי מלוה ההפרשה קובץ עליה אף אם אינו רואה לאכול מן התצוהה עדיין א"כ ה"ו מלוה זאת כשאר מלוה עכ"ל ובסי עמודי א"כ סי' ז' א"ח ד' כ"ב שכן דעה הבי"ח צור"ד סי' ש"כ כו"ל צ"פ וע"ך שם שכי שאסור לנחוס כשמוכר הפיסה להרצה אשויש ש"כ"א יעול חלה וכו"ל אינו נוטל דהא הוא נחתיב ליעול חלה ע"ש. ואם נ"מא דחיוב ההפרשה היא דוקא כשאוכל א"כ עדיין לא נחתיב כלל ועיין כ"כ מנן האלף א"י"ה סי' ח"מ"ו שכי צממה דמוחר מכאי טעמא אבל הבי"ח סובר כהט"ז וע"כ אסור כשאינו נוטל חלה עכ"ל. והנה הש"ך שם סי' ד' הביא כל דברי הבי"ח ה"ו ולא חלק עליהם. אדרבא על המ"ב דלא ש"ל כהבי"ח כ"ב שם דאין דבריו מוכרחין א"כ נראה דגם הוא ש"ל כהבי"ח צ"ב דמוטל חיובא על הגברא להפריש אף כשאינו רואה לאכול (והט"ז) שם סי' צ"י שהלק על הבי"ח הוא מטעם אחר ע"ש) ואולי י"ל דהש"ך ס"ל כהבי"ח צ"ב ד"נא דנחוס משום טעם צרכה שאינה לריבה שכי אף דהתיק כ"כ דברי הבי"ח שכי גם הטעם שבהנחוס נחתיב אין ככרה דס"ל גם צ"ב כוה"כ ובסי הלך לחס סי' ה"י א"י"כ ל"כ כ"ב דגם הבי"ח עיקר סמיכהו על הטעם דצרכה שאינה לריבה ע"ש שהביא כו"ל ראויה לסחור דברי הבי"ח ואכמ"ל :

ובחי רע"א יור"ד סי' א' כתב על דברי הט"ז ה"ו ח"ל לא מלאחי זה דכשפוטות היא רק כשרולה לאכול אסור עד שיפריש הרומה וצמג"א סי' ה' כ"כ לענין חלה וחי"צ בהרומה עכ"ל וברא"מ שם כ"ב זה לתקן מה דליתא

אף כשאין רואה שכי צחלה להפריש עליו חיוב להפריש צ"ב גם חיוב הפרישה ולא הפ"ה : עליו חיוב מלוה ואכל כדי לקיים כך הטביל לעולם ה"י א"כ א"ך כ"ב האיסור הלא א"ף ואין כאן כ"ל לדרך הפריש כדי לקיים : שלא יעלה צמ"ו ועצובה כ"י א"כ ה"י כשאין לו לדרך מלוה ליתיה אכל :

לע

ז ראייה דהפרשה ג' הפרשהה ואינו ראשית דגן תין הפרשה מן הכלל נגזר מנאכס כו"ל ש"ד דמנחות וכיון שבהפרשה מלוה היא מלוה ע"ש ג' ד"י דהרומה ע"ש י"ו א"י א"ו רואה כלל רק ההפרשה דמנה זה לעביית : דמי כ"ל להדי על ב"ה הגי"ק לא יא התחלה הטובה רק התיבה היא ז"ל כמו עשויה הפרשה היא מלוה צ"פ ע"מח ואינה שפתי על הדעה רק ככנה נהמלוה לאכול יג"ה קודם א"כ חיוב המעשר : מזה דהוא מפרש חיוב מעשר כ"א בשמו מ"מ הא ז"ב וכו"ל צחלה תיבה ה"ו כשרולה ז' בספרי שהניח וכול אין ה"ו ע"ו

ה"י ההפרשה היא מלוה צ"פ ע"מח מלוה תיבה ה"ו ה"י כ"א כשרולה ז' בספרי דהפרשה ותיבה

סליק פרק שני בס"ד

(Hafah kt-hil'ha'ah)

ספר

חלה כהלכתה

פסקי הלכות הנוגעים למעשה בכל פרטי הענינים השייכים
להפרשת חלה והמסתעף
מיוסד על פי השו"ע ונו"ב, הראשונים וספרי הפוסקים

ערך בלשון קל השוה לכל נפש
ומחולק עפ"י נושאים בכדי למצוא בנקל דבר דבור על אופניו

ועליו הביאורים הנקראים בשם

שיח הארץ

שיח ההלכה

לישא וליתן במקחן של ראשונים,
ולהעלות בסברא דבר הצריך ביאור.

לציין מקור ושרשי ההלכות,
ולבאר טעמי הדברים.

עם מפתח מפורט ע"פ סדר א"ב
מסודר לפי ענינים ודוגמאות מעשיות

נערך ונסדר בעזהש"ת ע"י
שמעון יואל בראך

בני ברק
תשס"ז

מצות ההפרשה והנתינה

76 ב (ח) יש מי שאומר שההפרשה והנתינה לכהן מצוה אחת היא, (ט) * ויש מי שאומר

שיח ההלכה

76 ב (ח) הרמב"ם בספר המצוות (מצוה קל"ג) מונה ההפרשה והנתינה לכהן למצוה אחת, שהמצוה היינו ההפרשה ודינה להינתן לכהן, וכמו שביאר הרמב"ם במקו"א (בספר המצוות שורש י"ב בא"ד) "כי היות הכהן לוקח מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המצוה". והיינו ששיטת הרמב"ם שאין למנות חלקי המלאכות של מצוות כל חלק מהן למצוה בפנ"ע, וה"ה בראשית הגז והפרשת תרומה ומעשר ונתינתם לכהן שמצוה אחת הם, ולדבריו מובן שמברכין בשעת ההפרשה שהוא זמן התחלת המצוה, והברכה קאי גם על הנתינה להכהן.

שיח הארץ

מהכתוב, נקט לישנא דקרא, אך אין לומר להשו"ע לשיטתו (בסי' שכ"ח ס"א) דסובר דנוסח הצרכה להפריש תרומה, ולכן נקט הכא תרומה, דמצוה צריאור הגר"א (שס סק"ג) דדוקא בצרכה מצרכים להפריש תרומה משום דעדיף לצרך לישנא דקרא.

* ויש מי שאומר. עיין בהערות שהבאנו צוה מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן האם נחשב ההפרשה והנתינה למצוה אחת או לשני מצוות נפרדות, והנה הרמב"ן (בהשגות שורש י"ב) הבין צטיטת הרמב"ם דהמצוה היינו רק הנתינה, וההפרשה היא רק הכנה של המצוה, ולכן הקשה עליו ג' קושיות.

נו"נ בדברי הראשונים במצות ההפרשה והנתינה

א. מהא דשנינו במוספתא (פ"ו דנרכות ה"ט) ההולך להפריש תרומה ומעשרות אומר אקב"ו להפריש תרומה ומעשר, מאימתי מברך עליהן משעה שמפרישן, ואילו היה המצוה הנתינה לכהן בלבד ולא ההפרשה, לא היה גוזרים לצרך צעמא ההפרשה, מן הכלל אשר צדינו שכל מצוה שעשייתה אינו גמר מלאכתה כגון צעשיית מפלין אין צריך לצרך, וכיון שאמרו לצרך צעמא ההפרשה למדנו שבהפרשה יש מצוה. ב. שהרי הכהנים עצמם מפרישים תרומה ומעשרות ומברכין ג"כ עליהם, כמו שדרשו (הוצא צרמנ"ס פ"א ממעשר ה"ג) מפסוק כן תרימו אלו לויים, גם אחס אלו כהנים, ואילו לא היה מצוה אלא הנתינה בלבד הם היו פטורין ממצוות חלה, כיון שהכהנים לוקמים החלה לעצמם, ואין בהם מצוה נתינה כלל. ג. שהרי בחלה עמאה מצרך בהפרשתה ואינה נחנה לכהן אלא משליכה צאור, הרי לנו דאע"ג דליכא נתינה לכהן חייבים להפריש, אע"כ דהוי צ' מצוה נפרדות מצוה הפרשה ומצוה נתינה, ולכן מברכין מיד צעמא ההפרשה שזה המצוה, ולכן כהנים נמי מפרישין ומברכין דאע"ג דליה בהן מצוה נתינה, מ"מ מצוה הפרשה איכא בהן, ולכן גם בחלה

שיפון
" שכ"ד
עיסה
קטניות
ק' אלו
ור והיה
וי לחם
מב"ם פ"ו
ב' ס"א.

גל דעת
מן (סי' ג'
בזה אם
יכ"ט ס"ג)
ש"ך (שם)
ברכה.

ן נתינה
מן (סעיף

ש"י שם),
תרומה,
זם חלה,
ר בש"ך
זור חלה,
מ' מ"ג,
ייח הארץ
והקבלה
נרא חלה
ת העיסה
שקודם
א קודש,
ן.

קרא נקרא
זור המצוה

* שהם (י) שתי מצוות נפרדות, (יא) ויש אומרים שהיא מצוה אחת שיש בה ב' חלקים, א' ההפרשה [להפקיע מאיסור טבל], ב' הנתינה לכהן. L

שיח הארץ

טמאה שליכא בזה מצוה נתינה מ"מ מפרישין כיון דמצוה הפרשה איכא.

והנה בלב שמה (סס) וצמגילת אסמר (סס) מיישזים כל הקושיות, שבדלוי הרמב"ם נמי סבר דאיכא מצוה בהפרשה ואינו בגדר הכנה בעלמא, רק שסובר דההפרשה והנתינה הוי מצוה אחת, כי הנתינה לכהן הוא חלק וסיוס מצוה הפרשה, ולכן ההפרשה לצד אינו מצוה כי אס מה שימשך ממנה והוא מכלימה דהיינו הנתינה לכהן, לכן מיישזים כל הקושיות, דקושיא א' לא קשה דהתם מירי צעושה מפלין שאינו מצרך עד שנייחס, דמעשה המפלין אינו חלק מהמצוה, וכל שלא הנימן לא עשה כלום, והוי רק הכנה למצוה, ולכן לא יצרך בעשייתן, אצל כאן ההפרשה חלק מהמצוה, ומשעה שמפריש ממחיל המצוה ושפיר מצרך, והו חידוש של המוספתא מאימתי מצרך וכו' דקמ"ל דאע"ג דתכלית המצוה הוא הנתינה, אפי"ה ממחיל המצוה משעת הפרשה ומאזתה שעה מצרך.

ובן קושיא הצי' אינו קשה כי באמת אף לכהנים איכא מצוה נתינה, ואזתה הלקיחה שלוקחים לעממן אחר ההפרשה נמשך כאילו נמנו החלה לכהנים אחרים, [או משום דבישראל המצוה הוא ההפרשה והנתינה, והכהנים יולאים בהפרשה לצד, (מגילת אסמר)], וקושיא הג' מהא דמפרישין חלה בזמנ"ז אף שהחלות

שיח ההלכה

'תתן' לו, לאפוקי ראשית הגז דאינה טובלת דהוי מצוה אחת.

(י) ומה שמברכין רק על ההפרשה [להפריש חלה], ואין מברכין גם על הנתינה, היינו משום דלא יהיב ליה ישראל מדידיה כלום, דכהנים משלחן גבוה קא זכי, אבל על הפרשת חלה שפיר מברכין שאין מברכין על הנתינה אלא על עצם ההפרשה (ש"ת הרשב"א ח"א סי' י"ח, ש"ת הרמב"ן סי' קפ"ט).

ואף דהכהנים משלחן גבוה קא זכי, מכל מקום נחשב הנתינה למצוה, דזה עצמו מה שמוציא לכהנים חלק המגיע להם למצוה תחשב, ורק לענין ברכה אמרינן דאינו מצרך, כיון דאין הנתינה מצוה שלימה, ומזה דאין מברכים ליכא למידק דאינו מצוה, דהרבה מצוות אינם מברכים עליהם כצדקה וכיו"ב, (ש"ת שבט הלוי ח"ב סי' קע"ח אות ב').

(יא) בשו"ת נודע ביהודה (תנינא י"ד סי' ר"א) כתב "ויש לי לומר בזה דבר חדש, לא קדמני בזה שום מפרש או פוסק והוא זה, כי המצוה הזאת של הפרשת חלה אם כי הוא מצוה

טמאה ואינה נחנת לכהן, אינו קשה, כיון דההפרשה עצמה חלק מהמצוה כל שלא יכול לקיים כל המצוה ולגמרה יולא יד"ח בהפרשה והו גמר מצוה עיי"ש. L

* שהם שתי מצוות נפרדות. הנה הבאנו מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן האם הוא מצוה אחת או ב' מצוות נפרדות, אצל לכו"ע איכא מיהא מצוה של הפרשה ונתינה, ויל"ע האם צריך הישראל לחזור אחר הכהן כדי שיוכל לקיים מצוה נתינה, או שהמצוה הוא דכשיצוא הכהן לקחת התרומה שצריך לימן לו, וברמב"ם (פ"ב מהל' תרומות ה"ו) כתב "אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביא

האם צריך לחזור אחר הכהן

שיח

אחת' יש בה שני הוא להפקיע איסור קודם ההפרשה היא הפרשת החלה מן איסור טבל, והותרה אם אח"כ יחזיק ב' לעצמו ולא יתנה גזל השבט והעיני ואמנם המצוה העיי הענין השני שאמו

ושני ענינים האל שלפסור הו

כלל מן התורה, העיסה כתרומת גזר כל הכרי, ואמנם הו נתינה לכהן זהו יש דכתיב 'תתנו' צריך וכו', ומסיים שיע חלה, "שלהתיר ה לא הרים אלא כ"ש ולצאת ידי נתינה י ליתן חלק אחד ממ לכהן, ואפילו ד עשורונת יוצא בו אחד, ומדרבנן החי גדלה וחייב הבעה בכל העיסה והנחו הע

ובזה מיישב שם בפ' שלח,

כתב שלא נאמר בו מעשר שנאמר בה נתנו שיעור לבעה"ו אחד ממ"ח. ובד" פירש לפי שלא נאמר נתנו שיה

שיח ההלכה

שיח הארץ

אחת יש בה שני ענינים, הענין האחד הוא להפקיע איסור טבל מן העיסה, כי קודם ההפרשה היא אסורה באכילה, וע"י הפרשת החלה מן העיסה כבר הופקע איסור טבל, והותרה העיסה באכילה, ואף אם אח"כ יחזיק בעל העיסה את החלה לעצמו ולא יתננה לכהן, אין כאן אלא גזל השבט והעיסה הותרה באכילה, ואמנם המצוה העיקרית ליתנה לכהן, וזה הענין השני שאמרתי שיש במצוה זו.

ושני ענינים האלו חלוקים זה מזה, שלפטור העיסה אין לו שיעור כלל מן התורה, ואפילו משהו פוטר העיסה כתרומת גורן, שחטה אחת פוטרת כל הכרי, ואמנם הענין השני לקיים מצות נתינה לכהן זהו יש לו שיעור מה"ת, כיון דכתיב 'תתנו' צריך שיהיה בו כדי נתינה וכו', ומסיים שיש ג' פרטים בהפרשת חלה, "שלהתיר העיסה באכילה אפילו לא הרים אלא כ"ש לחלה הותרה העיסה, ולצאת ידי נתינה לכהן חייב מן התורה ליתן חלק אחד ממ"ח או מכ"ד מעשרון לכהן, ואפילו העיסה גדולה מאה עשרונות יוצא בחלק המגיע מעשרון אחד, ומדרבנן החיוב על כל עיסה לפי גדלה וחייב הבעה"ב ליתן אחד מכ"ד בכל העיסה והנחתום אחד ממ"ח בכל העיסה".

ובזה מיישב שם הנובי" סתירת רש"י בפ' שלח, דבד"ה כתרומת גורן, כתב שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור, אבל חכמים נתנו שיעור לבעה"ב אחד מכ"ד ולנחתום אחד ממ"ח. ובד"ה תתנו לה' תרומה, פירש לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהיה בה כדי נתינה.

אומה מן הגורן לעיר ומן המדבר ליישוב אלא כהנים יוצאים לגרונות וישראל נותנים להם חלקם שם ע"י"ש. והיינו דהמצוה הוא כשנא הכהן לקחת החלה שמייב למת לו.

והנה נקנאח סופרים (שורש שנים עשר) כתב דלכאורה ז"ע על הרמב"ם דכיון דאיכא מצות נתינה א"כ היה צריך לחזור אחר הכהן כדי שיוכל לקיים המצוה, ולמה כתב הרמב"ם שאינו מחוייב, ולכן מחדש שם חידוש גדול דלהרמב"ם עיקר המצוה היינו ההפרשה לבד, והחייב ליתנה לכהן אינו אלא כמו הנפקד שמייב להשיב הפקדון לבעלים, ולכן הנתינה לכהן אינה מעין מצות הפרשה, מכיון דכהנים משלחן גבוה קזכי, והרי הן כמורם פקדון, ולכן א"ש למה אין ישראל חייב לטפל בה, ומה שאין ישראל צריך לחזור אחר הכהן מקשה על הרמב"ם דלכאורה מזה ראיה דהנתינה אינה מצוה בפ"ע ע"י"ש.

ומשמע מדבריו דנידון זה אם צריך ישראל לחזור אחר הכהן, תלוי האם איכא מצוה של נתינה, או דהוי כמשיב פקדון, ולדבריו אם הוי כמשיב פקדון מו אינו נחשב הנתינה למצוה כלל, (ודנה למדש כן נדעם הרמב"ם, ומכאן זה הקשה על הרמב"ם), אך לכאורה קשה דהרי כתבו המפרשים על דברי הרמב"ם דס"ל דאיכא שני חיובים, מצות הפרשה ונתינה (רק דהוי מצוה אחת), ומ"מ כתב הרמב"ם דא"ל לחזור אחר הכהן, ועוד קשה דהרי אף לשיטת הרמב"ם שהם שני מצוות נפרדות מבואר דהדיא (נמגילת אסתר שם ועוד) דלכן אין מצרכין על הנתינה דכהנים משלחן גבוה קזכי, והרמב"ם נעלמו כתב נמי כן (סי' קפ"ט) דלהכי לא מצרכים על הנתינה דכהנים משלחן גבוה קזכי, א"כ עכ"ח משמע דאע"ג דכהנים משלחן גבוה קזכי, מ"מ נחשב הנתינה למצוה, ולכאורה לדבריו ז"ע דהוי תרמי דסתרי, אך שוב ראיתי

ב' ז' ז"ן יב יס ש"ת על י"ת ט... כל יזה נייע כה ינה כא ינם י"ח סי' ימר זום גוה צוה כל ו או ראל ומה וציא

שיח הארץ

בשום שצט הלוי (מ"ג סי' קע"ח) דכמנ למדש דאע"ג דכהניס משלחן גבוה קזי ולענין ברכה אין לברך מ"מ עלם הנתינה שנומנו לכהן נחשב למזוה, וכללי הברכות אינם יסוד על עלם הפעולה אם היא מזוה או לא עיי"ש, ולפי"ז אפשר לומר דאף לדעת הרמב"ן דכהניס משלחן גבוה קזי, מ"מ נחשב הנתינה למזוה צפ"ע, ומ"מ ליכא חיוב על הישראל לתזור אחר הכהן. וואולי אפשר לדייק כן מלשון הרמב"ן שכתב דלכן נטוינו מזוה נפרדה לתת החלה לכהן שכתב "ושלא יעלה בלבנו שגריס אותה להוילא העיסה מאיסור ונעזובה או נשליך אותה צאש לזה אותנו ית' בנתינתנו לכהן וכו'", משמע קצת דאע"ג דאיכא מזוה נפרדה לתת לכהן, מ"מ אין עליו מזוה לילך ולימנה לכהן].

שיח ההלכה

דלכאורה דברי רש"י. סתרי אהדדי, ולכן כתב הרא"ם דמדאורייתא ליכא שיעור וקרא אסמכתא בעלמא הוא, ולפי הנ"ל יתפרשו דברי רש"י על נכון, דהא דכתב רש"י שלא נאמר בה שיעור וכו' היינו לפטור העיסה מאיסור טבל שבה, דבזה ליכא שיעור דאפי' כ"ש פוטר, והא דכתב אבל חכמים נתנו שיעור לבעה"ב וכו' היינו מכל עיסה לפי גדולה וזהו דין מדרבנן, דמדאורייתא אין נפ"מ בגודל העיסה כנ"ל, והא דכתב בד"ה תתנו דזהו שיעור מה"ת היינו כדי לקיים מצות נתינה, ובין שתהיה העיסה גדולה ובין שתהיה העיסה קטנה שיעורו מדאורייתא כנ"ל. (וב"מ ברש"י מנחות ע"ז. עין בד"א פ"ה ה"א בבה"ל).

ובן משמעות הלשון בספרי (פ' שלח סי'

ק"י) שכתב "אמרי' כתרומת גורן כן תרימו אותה, מה תרומת גורן אחת אף חלה אחת, ואח"כ שנינו שם, תתנו לה' תרומה עד שתהא בה כדי מתנה לכהן, מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב א' מכ"ד ושל נחתום אחד ממ"ח". ולכאורה תרתי סתרי נינהו, ולפי הנ"ל א"ש דברייתא קמייתא מיירי בהפרשה (דקאי אקרא דתרימו). וברייתא שני מיירי בנתינה (דקאי אקרא דתתנו). אך בזה מחולק עם הנודע ביהודה שכתב דמדאורייתא אין תלוי השיעור שמפריש בגודל העיסה, דהרי בספרי משמע דמדאורייתא נמי תלוי השיעור לפי גודל העיסה, דהא נקט לשון המשנה אחד מכ"ד או מ"ח ולא חילק כלל בזה בין עיסה גדולה לקטנה, וגם דאח"כ מביא הדין של אשה העושה למשתה בנה וכו', ודוחק לומר דהספרי הביא כאן דין דרבנן, וסובר דחשיבות המתנה לכהן נחשב לפי העיסה, ואם היא עיסה גדולה אין נחשב מתנה חשובה לכהן עד שיתן א' מכ"ד שבה (דרך אמונה שם). [ועיי'ן לקמן בסי' ו' ס"א דהסכמת הפוסקים דמדאורייתא יוצאים במשהו].

ומה שכתב הנוב"י שאומר בזה דבר חדש שלא קדמו בזה שום מפרש או פוסק, כבר כתב בשו"ת (כללים מערכת ח' כלל צ"ד) דכבר קדמו בספר יראים (סי' קנ"א). מהר"ם חלאוה (פסחים לב: ד"ה ואין). והתוס' רי"ד (קדושין נ"ח:) לענין תרומה, הביאו המל"מ (פ"ו מהל' מתנות עניים ה"ז, ועי"ש שחלק עליו). [אך הא דמבואר בהערות בשו"ת התשב"ץ (ח"ב דיני חלה - סי' רצ"א אות א' לחם שלמה ססק"א) דשיטת הנוב"י הוא כשיטת הרמב"ן, צ"ע דהרי הם ב' שיטות חלוקות כדבר האמור].

חיוב כשאין בדעת ג (יב) יש אומרים)

(יב) כל המחלוקת ה דעת לאפן

נתייבה בחלה, רצונו לאכול ממנה על מנת להאכילה מלהפריש חלה (כמו

ועיי'ן בספר תורת שכתב עוד

מצוה חיובי או שד לענין אם צריך צריכות כוונה, דא צריכה כוונה, אבל המתיר לא בעינן

(יג) המו"ז (יר"ד סי' בין מצ

דאין חיוב לשחוט וכו', אבל בהפרש הברכה על מצות ד אכילת טבל, שהרי עליו אפילו אם א התבואה עדיין, א כשאר מצוות, ה דעיקר המצוה היין ואיסור הטבל הוא דהחמירה התורה ש מצות תרומ"ע וחל

(ס"ז אות ד') כתב שכ"ו, הובא בט"ז שם מדכתב שאסור לנ לתרבה אנשים שכ אינו נוטל, דהא הו חלה עי"ש. ואם נא

חיוב כשאין בדעתו לאכול מן העיסה
76 ג (יב) יש אומרים (יא) דמחוייב בהפרשת חלה אף אם אין בדעתו לאכול מן העיסה

שיח ההלכה

דוקא כשאוכל א"כ עדיין לא נתחייב כלל.

ובשו"ת אבנ"ז (יו"ד סי' שצ"ו אות ה') הוכיח דכן הוא גם דעת הרמב"ם, דבהלכות ברכות (פי"א הלכה ט"ו) כתב לפרש הטעם דמברך "על" השחיטה ולא לשחוט, משום דשחיטה אינו מצוה מחוייבת רק מתירה, וגכי תרומה (שם הי"ב) כתב דכשמפריש תרומה מברך "להפריש" תרומה [וכן בחלה מברך להפריש חלה (כמש"כ בפ"ה הי"א)], ע"כ מוכח דהפרשת תרומה הוא מצוה מחוייבת, וצריך להפריש אף אם אין בדעתו לאכול מהעיסה. וכן הוכיח בגליוני הש"ס (זרעים כ"א אות נ"ב) מירושלמי (במס' פאה פ"א הי"א) דאף באינו רוצה לאכול חייב להפריש, אבל אין צריך לחזור על הפתחים כדי שיהיה לו להפריש תרומה.

ובאחרונים (שו"ת מהר"י אסאד סי' רמ"א סוד"ה העולה, שו"ת אבני נור שם, חזון איש דמאי סי' ד' ס"ק ב') הביאו ראיה מדברי התוס' (ר"ה ד. ד"ה ומעשרות בתי' ה') דס"ל דעובר משום בל תאחר בפירות של טבל, וזאת ע"כ משום שיש מצות הפרשה אף באין רצונו לאכול הפירות משום דהוי מצוה מחוייבת, דאם אינו מצוה בל תאחר מנין. וכן מבואר בשפת אמת (פסחים ט. תוד"ה כדי וכו') שכתב "מ"מ במאכל אדם דחייב אסור כל כילוי אף ע"י הבהמה, דאע"ג דאינו אוכל ממנו רמי עלי' חיובא להפריש וליתן לכהן ולוי, כמ"ש הט"ז [הנ"ל] וכ"מ בתוס' רי"ד (קידושין נ"ח:) עיי"ש."

77 (יב) כל המחלוקת היינו כשלש העיסה על דעת לאפותה ולאכלה וכבר נתחייבה בחלה, ואח"כ נתחרט ואין רצונו לאכול ממנה, אבל כשלש העיסה על מנת להאכילה לכלבים וכדו' פטור מלהפריש חלה (כמבואר בשו"ע סי' ש"ל ס"ה, ס"ט).

ועיין בספר תורת הארץ (פ"ב אות פ"ז) שכתב עוד נפ"מ לדינא אם הוי מצוה חיובי או שהוא רק מצוה המתיר, לענין אם צריך כוונה, למ"ד מצות צריכות כוונה, דאם הוא מצוה חיובי צריכה כוונה, אבל אם הוי רק מצוה המתיר לא בעינן כוונה, עיי"ש עוד.

78 (יג) המו"ז (יו"ד סי' א' ס"ק י"ז) כתב לחלק בין מצות שחיטה לתרומה, דאינן חיוב לשחוט אם אינו רוצה לאכול וכו', אבל בהפרשת תרומה הוה עיקר הברכה על מצות הפרשה, לא על איסור אכילת טבל, שהרי מצות ההפרשה חיוב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה עדיין, א"כ הוה מצוה זאת כשאר מצוות, הרי לנו שיטת הט"ז דעיקר המצוה היינו ההפרשה והנתינה, ואיסור הטבל הוא מסובב מן ההפרשה, דהחמירה התורה שלא לאכול עד שיקיים מצות תרומ"ע וחלה, ובספר עמודי אש (סי' ז' אות ד') כתב שכן דעת הב"ח (סי' שכ"ה, הובא בט"ז שם סק"ב, ובש"ך שם סק"ד) מדכתב שאסור לנתתום למכור העיסה להרבה אנשים שכ"א יטול חלה והוא אינו נוטל, דהא הוא כבר נתחייב ליטול חלה עיי"ש. ואם נאמר דחיוב הפרשה היא

ולכן יעור זנ"ל כתב זיינו יבזה כתב וכו' רק גודל דזהו ינינה, זהיה זנ"ל. ה"א ח סי' גתת, אומר ינהו, שני' ייתא תלוי כלל בנה חשב אכ"ד צאים כבר הר"ם ז' פ"ז (ח"ב צ"ע

[דהוי מצוה חיובי משום נתינה לכתן], (יד) * ויש אומרים דכשאין בדעתו לאכול מן העיסה אינו חייב בהפרשה, [וכדין שחיטה (ט) שאינו חייב לשחוט אם אין בדעתו לאכול, שהוא רק מצוה המתיר].

שיח הארץ

7 * ויש אומרים. עיין בהערות, והנה המג"א (באו"ח סי' ח' סק"ג) כתב למרן הא דלימא נש"ע (שם ס"ב) דברכת ליתא לברך מעומד וכו' (סי' שכ"ח ס"ב) לגבי חלה משמע דמוטר לברך מיושב, "וי"ל דהפרשת חלה אינה מלוה כל כך דאינו עושה חלה למקן מאכלו דומיא דשחיטה", ומבואר צפמ"ג (שם) דחלה הוי כעין ברכת הנהנין שאסור צאכליה לפני הפרשה, ולכן מותר לברך בישיבה עיי"ש, והסוברים דהוי מלוה חיובי יתרו כהא דמבואר צפמ"ש (סי' שכ"ח סק"ג) דהישועות יעקב (או"ח ס"ג) דחה דברי המג"א הנ"ל ומחלק דהיכא דאפשר לעשות המלוה צעמידה אינו רשאי בישיבה ושאינו חסם בחלה דא"ל לעמוד ערומה, לכן מותר לברך בישיבה, דעיקר הטעם דאין ליטב"הוא משום זלוזל הצרכה ואין פחד ה' לנגד עיניו, אבל כשעושה הדבר מחמת הכרח אין צוה משום זלוזל, ולפי"ז אין ראייה מזה דהוי מלוה הממיר (מורה הארץ פ"ג אות פ"ז).

מצוה חיובי או מצוה המתיר

שיח ההלכה

ובפשוטות אפ"ל דכן הוא דעת הרמב"ם והשו"ע, מדכתבו בסתמא מצות עשה להפריש תרומה מן העיסה, ולא הזכירו דהיינו דוקא כשרוצה לאכול מן העיסה. (יד) ריש"י (גיטין מ"ז ד"ה מדאורייתא) שכתב דמעשר טביל ואסר ליה באכילה, ולא מצוה דרמיא עליה היא אלא א"כ אוכלן עיי"ש. וכן כתב המג"א (או"ח סי' ח' ס"ב) "דהפרשת חלה אינה מצוה כ"כ דאינו עושה אלא לחקן מאכלו דומיא דשחיטה". ופי' הפמ"ג (שם) דחלה הוי כעין ברכת הנהנין שאסור לו לאכול בלא חלה (וע"ע בשיח הארץ ד"ה ויש אומרים), וכ"ה ברעק"א (יור"ד סי' א') דכתב על דברי הט"ז הנ"ל "לא מצאתי זה דבפשיטות היא דרק כשרוצה לאכול אסור עד שיפריש תרומה". וכן כתבו בפר"ח (יור"ד סי' א' ס"ק ל"ג), וביד אפרים (או"ח סי' תל"ב על המ"א ס"ק ר').

[ועיין במנחת חינוך (מצוה רפ"ד ס"ק י"ב בקומץ מנחה), ובשו"ת טוטו"ד (מהדו"ק סי' י"א) שהקשו על הט"ז מרש"י הנ"ל].

ובן הוכיח בספר ברכת אברהם (שאלה י"ד) מהא דקיי"ל (או"ח סי' שמ"ב) דכל דבר מצוה שיש בה משום שבות אפשר לעשותה בשבת ביה"ש, ואעפ"כ קיי"ל (שם סי' רט"א ס"א) דאסור לעשר פירות שהם ודאי טבל, והטעם דאם אינו רוצה לאכול מפירות זו אינו חייב בהפרשה ואינו מבטל מצוה בזה.

(טו) כמבואר ברמב"ם (ריש הל' שחיטה) שכתב "מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר", וכ"ה בחינוך (מצוה תנ"א), ויותר מזה מצינו דעת הראב"ד (בהשגות בריש ספר המצות) דגם כשרוצה לאכול אין בה מצות עשה אלא לאו הבא מכלל עשה עיי"ש.

מצוה התלויה בארץ
ד (טו) יש אומרים דמצוה התלויה בגופו

שיח ההל

(טו) ריש"י (ביצה ט' ד"ה ד ל"ז. ד"ה חובת כ (ביצה שם) "גרסינן בגמ' והולך ואח"כ מפריש, ד התורה כדקיי"ל בפ"ק מצוה התלויה בארץ ו אינה נוהגת אלא בא בירושלמי (הובא בתוס' קי מצוה), וכ"כ התוס' (ב"ו בשם הרשב"י

(זו) המקנה (בקידושין שם אמאי לא תו

משום דס"ל דחלה אינה הקרקע, אבל בחלה דאי דהחיוב הוא על פירות ו

אף דבתרו"מ גמר החיו המעשרות, שהרי ז מצוה התלויה בארץ, מש ס"א), וכש"כ לדעת הפונ ולכן הלוקח קודם מירו

ומה שחלת חו"ל פטור דאפקיה קרא בהדי מדצריך קרא באכלכם מן מיעוטא דקרא היה חלה שמבואר (ברפ"ב דחלה) דנ כלל בחובת

אך בתורת הארץ (ריש פ"י בארץ ולא חששו כל דהחוב מוטל על הק דוקא על בעל הקרקע א משום דהתורה לא הטילו